

Zdaj, ko imamo zakon o financiranju...

Več let smo utemeljevali ne- vzdržnost sedanjega financiranja vzgoje in izobraževanja; leto in pol smo razpravljali najprej o zveznem, potem pa o republiškem zakonu o financiranju vzgoje in izobraževanja — danes pa imamo oba zakona takšna, kot sta. In moramo v prihodnje gledati samo za tem, da bomo na osnovi teh dveh zakonov dosegli kar največji družbeni vpliv in zagotovili kar največjo družbeno odgovor-

Jubilejni koncert pevskega zbora ljubljanskih tehniških šol

V soboto, 22. aprila t. l. smo bili priče lepega dogodka: v dvorani Slovenske filharmonije so se zbrali pevci pevskega zbora ljubljanskih tehniških šol, da s slavnostnim koncertom proslavijo 20-letnico svojega delovanja. Poleg mladinskega ženskega in moškega ter mešanega zbora dijakov tehniških šol smo slišali tudi izvrstni moški zbor »Tehniki«, ki ga sestavljajo nekdanji dijaki teh šol, danes zaposleni v raznih krajih Slovenije. Vsako leto enkrat se ta zbor zbere na Prešernovi proslavi in zapoje — pesem družji te mlade ljudi, vsakokrat znova doživljajo lepoto srečanja starih znancev — sošolcev.

Pred dvajsetimi leti je bil zbor ustanovljen z namenom, da v mladih srcih dijakov tehniških šol vzbudi zanimanje za našo lepo narodno in umetno pesem. Od takrat je bilo v zboru več kot tisoč petsto pevcev. Nastopal je v raznih krajih Slovenije: Kopru, Portorožu, Plitvicih, Mariboru, Trbovljah, Zagorju, Tolmini, Splitu, Gorici, Novem mestu in drugod — približno tristo nastopov ima za sabo!

Ob 20-letnici svojega obstoja se je zbor polnoštevilno spet zbral in skupaj z mladinskim ženskim in moškim zborom zavel vrsto narodnih in umetnih pesmi. V jubilejni zbornik je ob tej priložnosti ing. Jože Suvorov napisal te besede:

»V teh dneh, ko slavimo tridesetletnico ustanovitve KPS, slišimo in beremo marsikatero zapovedno besedo, da je treba vzgojo usmeriti v poglobljanje kulturnosti, da mora vzgoja imeti prepletenost vzgoja srca. Koliko tega je opravil naš pevski zbor, pričajo njegovi člani. Težko je že dandanes nagovoriti dijaka srednje šole, da se vključi v zbor in da po sedemurnem pouku pride še na pevsko vajo. Pa pesem ima svoj čar. Tisti, ki jih prevzame, ji ostanejo zvesti. Po začasnih omahovanjih pevci vse razje prihajajo v svoj zbor in se vračajo k njemu tudi potem, ko so šolo zapustili. Pesem jim pripoveduje o lepoti naše dežele, o srečnih stiskih neznanega ljudskega peva, o funakihi bojih, o pogumnih odločitvah naših borcev, o smrti za življenje. Ob petju se dijaki sproščajo, pozabljajo na vsakdanje težave, na napore na vsakdanji pouk; na vaje prihajajo ure pouka; a vedri, nasmejani odhajajo: v petju so se spočili. Ta občutek odnesejo s seboj v življenje. Mnogi nekdanji pevci našega zbora so zdaj organizatorji kulturne dejavnosti v svojih gospodarskih organizacijah. Nekateri so se celo posvetili študiju petja in glasbe. Vsako leto ob Prešernovi proslavi prihajajo semlaj, da zapojejo v šolski telovadnici, obujajo spomine, se pogovarjajo o svojem delu, težavah in uspehih; pesem jih je povezovala.

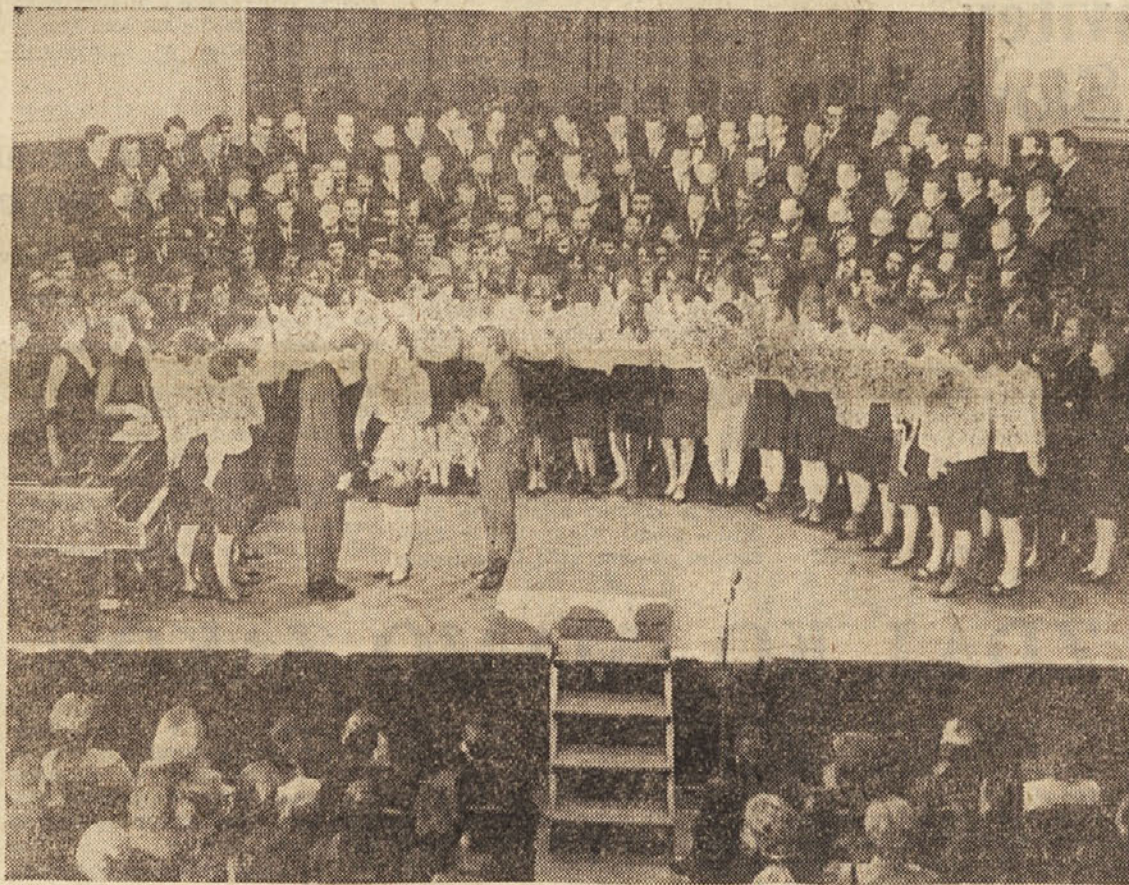
Ko takole ob jubileju pevskega zbora razmišljamo, se vse bolj zavedamo, da bi morali takim in podobnim dejavnostim na naših šolah dajati pomembnejšo vlogo. Njihovo delo ne bi smelo teči ob pouku, ampak sredi njega. Biti bi moralo sestavni del vzgojnega procesa.

Se nekaj je treba povedati: ustanovitev pevskega zbora tehniških šol je povezana z imenom tovariša Draga Korošca, profesorja matematike na tehniški šoli strojne stroke. Se danes je ta po- žrtvovalni pevovodja duša pev- skega zbora. In velik del spon- sorskih ovacij na sobotnem ju- bilejnim koncertu je bil namenjen prav njemu. Čestitamo in želimo še dosti uspehov!

nost za razvoj vzgoje in izobraževanja.

Zakonu so botrovali, ter ga negovali ob nastajanju, potrebe, zahteve, želje in nujnost po dru- gačnem družbenem položaju vzgoje in izobraževanja. Ob raz- pravi smo videli potrebe, izražali želje, postavljali zahteve ter predlagali rešitve — temu na- sproti so stale možnosti, priprav- lenost in razumevanje družbene skupnosti in njenih predstavi- kov. Tisti, ki so zakon izglaso- vali, naj bi našli kar najboljšo rešitev za zadovoljitev obeh strani.

Danes, ko republiški zakon imamo, bi bilo verjetno brez po- sebnega pomena razpravljati o odgovornosti poslancev, ki so ga izglasovali, in hibah, ki jih še ima. Kljub temu pa sedanjí za- kon zagotavlja odločen družben vpliv na sistem šolstva in to je morda njegova največja pridobitev. Poleg tega družbenega vpliva pa postavlja zakon pred družbo vso odgovornost za pravi- len razvoj sistema vzgoje ter izobrazbe. Ta družbeni vpliv ter odgovornost bo sedaj po spre- jetju zakona potrebno izkoristi- ti v polni meri ter na podlagi tega reševati nastalo problematiko v šolstvu.

Pevski zbori ljubljanskih tehniških šol so se na jubilejnim koncertu ob 20-letnici svoje ustanovitve s cvetjem zahvalili svojemu dolgoletnemu vodji prof. Dragu Korošču

Po prvem videzu sodeči seda- nji zakon v precejšnji meri uza- konjuje sedanjí neurejeni položaj in prav v tem je morda vzrok, da je do zadnjega predloga imela precejšnja večina odklonilen od- nos. Zadnji predlog je doživel v zadnjem hipu še prenekatero spremembo, nekatere celo v sami zadnji razpravi v kulturno-pro- svetnem zboru skupščine SRS, posledica česar je ta, da zakon v osnovi le pomeni pridobitev v procesu urejanja financiranja vzgoje ter izobraževanja. Da za- kon v določeni meri vsaj na videz uzakonjuje sedanjí položaj, po- trjuje dejstvo, da bodo temeljne izobraževalne skupnosti po obči- nah in da bodo le-te v precejšnji meri zamenjale sedanje upravne odbore skladov za šolstvo ter svetov za vzgojo ter izobraževanje pri občinskih skupščinah. Če gledamo samo ti dve dejstvi, po- tem bi reš lahko rekli, da zakon uzakonjuje sedanje stanje. Ob vsem tem pa moramo gotovo po- sebej poudariti, da po novem, za- konu pripada precejšnja vloga republiški izobraževalni skupno- sti, ki ima po zakonu dolžnost, da izravnava razlike med posa- meznimi temeljnimi izobraževal-nimi skupnostmi. To je ena od osnovnih pridobitev zakona, saj bo odsej republiška izobraževal- na skupnost zmanjševala ne- vzdržne razlike med posamezni- mi področji; s tem pa praktično postane nebiestno vprašanje po večjem ali manjšem številu te- meljnih izobraževalnih skupnosti.

Zakon sam ne govori o tem, kdaj temeljni izobraževalni skup- nosti sredstva zadostujejo, kdaj

SPREJET JE ZAKON O IZOBRAŽEVALNIH SKUPNOSTIH IN FINANCIRANJU VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA V SR SLOVENIJI

Zakon omogoča nadaljnje izgrajevanje samoupravljanja in hitrejša spreminjanje družbenih odnosov

Po vsej verjetnosti bo ostal datum 20. april 1967 mejnik v zgodovini slovenskega šolstva: tega dne so namreč odločili poslanci republiške skupščine (prosvetno-kulturnega zbora in republiškega zbora) o nadaljnji usodi vzgojno-izobraževalnih zavodov na Slovenskem. Razpravljali so še zadnjič in napo- sled sprejeli zakon o izobraževalnih skupnostih in financiranju vzgoje in izobraževanja. (Razen tega so sprejeli še za- kon o srednjem šolstvu, stališča za nadaljnji razvoj visokega šolstva in pa stališča za nadaljnji razvoj znanstvenega, raz- iskovalnega aplikativnega in razvojnega dela.)

Gre za sistemski zakon, ki naj v polni meri gradi gnotne teme- lje nadaljnjemu razvoju šolstva v skladu s potrebami, ki jih se- danja gospodarska reforma še jasneje nakazuje, ko povezuje vse naše dejavnosti z razvojem pro- izvodnosti dela in s povečanjem rasti družbenega proizvoda, je re- kel na omenjeni seji predstavnik Izvršnega sveta LR Slovenije tov. Rudi Čačinovič. Največje težave pri sprejemanju tega zakona so nastale zato, ker je vladala iluzi- ja, da je moč samo z zakonom,

nost skrbti za osnovno šolanje, za šolanje v srednjih šolah, za vzgojo v vzgojno-varstvenih zavodih in za sofinanciranje prosvetno-peda- goške službe. Pri tem sodeluje in ima polno odgovornost občinska skupščina. (Temeljna izobr. skup- nost lahko obsega eno ali več ob- čin.) Dejavnosti srednjih šol mo- rajo obvezno financirati vse te- meljne izobr. skupnosti z zakonom določenega širšega območja in po ključu, ki ga zakon pred- pisuje. Takih regionalnih območij za skupno financiranje srednjih

meril za financiranje, kar so po- sebnost razprave v sindikalnih or- ganizacijah prosvetnih delavcev poudarjale kot osnovni pogoj za stabilen in enakopraven razvoj materialne osnove izobraževanja. Zakon obvezuje republiško iz- obraževalno skupnost, da določi enotna merila za delitev sredstev za izobraževanje, ki jih bodo mo- rale pri delitvi sredstev uporab- ljati vse izobraževalne skupnosti in na podlagi katerih bo republi- ška izobr. skupnost dopolnjevala s svojimi sredstvi tistim temelj- nim skupnostim, ki take ravni same ne bi mogle doseči. Osnove za merila in pogoje za tako dode- ljevanje posebnih dopolnilnih sredstev temeljnimi izobraževal- nim skupnostim mora republ. iz- obraževalna skupnost izdelati do 31. decembra t. l.

Druge spremembe poudarjajo stalnost virov financiranja izobra- ževalnih dejavnosti s tem, da za- kon predvideva s posebnim zaka- nom obvezno določanje najnižje stopnje občinskega prispevka za izobraževanje in najnižji del ob- činskega davka od prometa blaga na drobno, ki ga morajo občinske skupščine nameniti za izobraže- vanje.

Financiranje strokovnega šolstva letos — še po starem

V zakonu pa ni upoštevana ta- ko rekoč enotna zahteva sloven- ske javnosti, da bi že zdaj sistem- sko uredili stalnost virov, ki jih je doslej dajalo gospodarstvo do- datno in prostovoljno za financir- ranje strokovnih šol. Sedanjí za- kon ima glede tega v 61. členu le prehodne določbe in pravi: »Posebne izobraževalne skupnosti prevzemajo financiranje izobraže- valnih dejavnosti po tem zakonu s 1. januarjem 1968. V l. 1967 se izobraževalne dejavnosti s pod- ročja strokovnega šolstva financir- ajo še naprej v skladu s pripo- ročilom za začasno financiranje strokovnega šolstva v SR Slove- nij v l. 1967. Sredstva, ki jih de- lovne organizacije prispevajo za financiranje izobraževalne dejav- nosti s področja strokovnega šol- stva, se v l. 1967 dajejo temelj- nim izobraževalnim skupnostim oziroma neposredno ustreznim izobraževalnim zavodom. »Potreb- na bo torej še naprej organizirana zavzetost skupščin družbeno poli- tičnih skupnosti in družbeno po- litičnih organizacij, da ne bi ne- redno dotekanje teh sredstev za- viralo delovanja strokovnega šol- stva. Vsi predlogi, ki so jih dali za ureditev financiranja stroko- vnega šolstva v SRS tako republi- ški Izvršni svet (1964), predsednik IS Janko Smole (1966) in pa Go- spodarska zbornica SRS, so v no- vem zakonu odpadli, ker zvezni IS zanje ni dal soglasja, hoteč z- zacem pred dodatnimi obremenit- vami v jeku gospodarske refor-

me. Treba pa je vedeti, da ima SR Slovenija v pogledu srednjega šolstva poseben položaj v državi.

Zakon dalje obvezuje občinske skupščine, da morajo letos zago- toviti za izobraževanje najmanj tolikšna sredstva kot v l. 1966 oziroma povečana za ustrezni od- stotek, koliko je letos občina sredstva svojega proračuna pove- čala. Republika za letos zagotav- lja svoja dopolnilna sredstva te- meljnimi in izobraževalnim skup- nostim predvsem z dopolnilnimi sredstvi, ki znašajo v celoti 5,3 milijarde S dinarjev. Tako bi ob- vezno povečali proračunske izdat- ke za izobraževanje v občinah za najmanj 9%, pričakovati pa sme- mo, da bodo občine naredile v letošnjem prehodnem obdobju še večje napore. V republiškem pra- računu so letos sredstva za redno dejavnost izobraževanja povečana za 15,8%. Iz republiške izobraže- valne skupnosti bo — kot se pre- videva — lahko dobilo dodatna sredstva približno 14 do 15 občin.

Izvajanje zakona je potrebna živa podpora vse javnosti

Zakon ne more biti drugačen kot plod razmer in odraz proble- mov, s katerimi se naša družba danes ukvarja, smo slišali na omenjeni seji PKZ skupščine ob- razložitev zakona. Potrebna mu je živa in tvorna podpora vse javnosti, da bo lahko uresničen in da bo pripomogel k pospeše- nemu reševanju razmer na pod- ročju vzgoje in izobraževanja. Če bo tudi uresničevanje tega zakona imelo tako široko podporo naše javnosti, kot je bila široka raz- prava ob njem, bo to zadostno jamstvo za hitrejšo odstranjevanje težav, ki povzročajo mnoge žolčne razprave.

Temeljne izobraževalne skup- nosti in republiška izobr. skup- nost se morajo ustanoviti do 31. maja t. l., financiranje pa naj bi prevzele s 1. julijem 1967. Skupščine so dolžne, da najkas- nejše do 15. junija sprejmejo odlo- ke o stopnjah občinskih prispev- kov za izobraževanje in določijo za izobraževanje namenjen del občinskega davka od prometa blaga na drobno. (63. člen) S po- sebnimi določbami se ureja način financiranja izobraževalnih de- javnosti, dokler izobr. skupnosti ne sprejmejo meril ali ne skle- nejo pogodb za financiranje skup- nih nalog in dejavnosti (čl. 67). Čimprej bo potrebno imenovati iniciativne odbore za temeljne in za republiško izobraževalno skup- nost, pripraviti začasne statute, nato ustanovne skupščine izobra- ževalnih skupnosti, vzpostaviti re- gionalne organizacije za financir- anje srednjih šol, izdelati merila za financiranje posameznih zavo- dov, v republiški izobr. skupnosti pa čimprej izdelati splošna me- rila za delitev sredstev med skup- nostmi in merila za posebna do- polnilna sredstva.

Reformni cilji in izobraževanje odraslih

18. aprila t. l. je bila v Ljubljani redna skupščina Zve- zedelavskih univerz Sloveni- je. Razen kritične analize dela in problemov je skupščina ob- ravnavala mnoga vprašanja, ki so važna za nadaljnji razvoj delavskih univerz in izobraže- vanja odraslih. Za predsednico Zveze je bila ponovno izvolje- na Tilka BLAHA. Iz razprave na skupščini in gradiva pri- našamo nekatere misli.

Minilo je komaj eno desetletje od takrat, ko smo pri nas govorili o izobraževanju odraslih zgolj kot o ljudskem prosvetljanju, ki naj občasno pones v industrijska središča in na podeželje nekaj izobraženih in kulturnih dobrin. V tem kratkem desetletju je izo- braževanje odraslih preživelo svoje otroštvo in prišlo v mlade- niška leta, ki nezadržno težijo k zrelosti, k polni družbeni uvelja- vitvi. Postalo je notranje razvelja- nje sistema in za družbo nepogrešljiv dejavnik ekonomskega in družbe- nega napredka. Njegovo težišče ni

več na obveščanju (to so prevzela večji del množična občila), pač pa na sistematičnem usposabljanju zaposlenih, na permanentnem iz- popolnjevanju splošne, družbene in strokovne izobrazbe vsakega človeka.

Delavske univerze so med osrednjimi ustanovami za izobra- ževanje odraslih. Ker so izključno namenjene temu izobraževanju, živo občutijo njegovo rast in te- žavo: obenem, ko iščejo rešitev svojih problemov, iščejo tudi bolj- še rešitve za perspektivno usme- ritev in napredek izobraževanja odraslih v celoti.

Naša družba si je zadala iz- redno visoke človečanske cilje — razviti skupnost svobodnih in kreativnih upravljalcev. Nič manj zahtevni niso cilji naše gospodar- ske reforme: vključiti se enako- vredno v mednarodno delitev dela z intenzifikacijo in moder- nizacijo proizvodnje. Vse to pa ob nizki izobražbeni strukturi za- poslenih, ob velikem razkoraku

(Nadaljevanje na 2. strani)

Muzej revolucije in šola

PEDAGOŠKI POGOVORI

Kako bo v prihodnje s strokovnimi izpiti?

Čas neopazno teče mimo nas. Leta minevajo s hitrimi koraki. Dogodki se nam vse bolj oddaljujejo in tonejo v pozabo. Ljudje, ki so krojili usodo življenja v določenem obdobju, se starajo in umirajo. Za njimi se poraja in dorašča nov rod v novem času, ki je v marsičem različen od prejšnjega. In ta novi čas prinese temu novemu rodu toliko zanimivega, da ga skoraj popolnoma zajame. Zato je čisto naravno, da je njegovo zanimanje za preteklost mnogo manjše kakor za sedanja dogajanja. Omenim naj samo en primer: kako redko slišimo mlade ljudi peti narodne in partizanske pesmi, sodobne popevke pa z navdušenjem prepevajo v vseh mogočih jezikih ter se navdušujejo za dolgočasne. Kdo bi jim zameril? Otroci časa sol! Mnogo zanimivejše je to, kar doživljajo sami, vendar pa niso brez posluha za to, kar so drugi doživljali in ustvarjali v preteklosti.

Omejim naj se samo na obdobje NOB. Število borcev in tistih, ki so doživljali dobo našega boja jugoslovanskih narodov, je vedno manjše. Mladina pa, ki sedaj dorašča in si v šolah polni duševno zakladnico, te dobe sama ni doživela. Zato moramo skrbeti mi, da tej mladini čim bolj približamo in osvetlimo dobo narodnoosvobodilnega boja in ljudske revolucije. Sredstva za doseg tega cilja so mnogovrstna. Imamo filme, bogato literaturo in bogate zbirke v muzejih. Vsako sredstvo dosega svoj cilj na svojstven način. Tukaj bi se rad omejil samo na obliko sodelovanja muzeja s šolsko mladino.

To nalogo si je zastavilo vodstvo Muzeja revolucije v Celju. V ta namen je bilo 18. februarja 1967 v prostorih tega muzeja posvetovanje, ki so se ga udeležili zastopniki vodstev osnovnih šol, celjske občine, pedagoške službe, ZB, ZK ter še mnogi drugi. Posvetovanje je imelo naslednji dnevni red:

1. Šole in muzej revolucije (referat tov. Staneta Terčaka).
2. Učna ura učencev 8. razreda Osnovne šole I. celjske čete v Celju. Tema: pohod XIV. divizije na Stajersko. (Uro je vodil prof. Karel Kožuh.)
3. Magnetofonski posnetek oddaje: Gora jurišev. (Zapisek s pohoda XIV. divizije.)
4. Slučajnosti.

Po zamisli tov. Staneta Terčaka naj postane Muzej revolucije šolska učilnica, kjer imajo učenci in učitelji pri učni uri na voljo bogato zakladnico učil.

Izvedbi učne ure z učenci v muzeju so udeleženci posvetovanja prisostvovali in se lahko prepričali, da je tako učno uro mogoče uresničiti tudi v muzeju.

Ker je bila prav takrat obletnica pohoda XIV. divizije na Stajersko, je bila za to priložnost izbrana tema: Pohod XIV. divizije na Stajersko. Tema je bila podana posebno ilustrativno tudi zato, ker ima Muzej revolucije v Celju posebno sobo, ki je posvečena XIV. diviziji in je zelo bogato opremljena s slikovno in drugo dokumentacijo.

Učna ura je potekala takole: Učitelj zgodovine je v začetku ponovil okupacijo Slovenije, okupatorjev teror in začetke odporne gibanja, podal pregled dogodkov na vzhodnem in sredozemskem bojišču konec leta 1943 ter orisal razmere na Spodnjem Stajerskem. Nato so se učenci seznanili z zgodovino XIV. divizije, poslušali so razlago o njenem sestavu pred odhodom na pohod, o njenih nalogah in potrebah, da sta se politično vodstvo in glavni štab Slovenije odločila ter poslala XIV. divizijo na Stajersko. Za poživitev učne ure so učenci poslušali še himno XIV. divizije. Nato so na velikem grafikonu pozornost sledili diviziji na pohodu. Predavatelj je ves pohod razdelil na naslednja področja: a) pohod preko Hrvatske; b) preko Kozjanskega; c) pohod do naškega Kozjaka; d) Graška gora; e) zadnji dnevi borbe divizije.

Iz bogatega gradiva o pohodu XIV. divizije je predavatelj omenil za posamezna področja najzanimivejše dogodke in pri tem opozarjal učence na slike in dokumente, ki so razstavljeni v sobi. Zanimivo je bilo opazovati učence, kako so sledili razlagi in kako so njihovi pogledi drseli, s slike na sliko. Učenci so se tako živeli v dogodke, da je opazovalec lahko dobil vtis, da resnično spremljajo bore, se z njimi ramo ob ramo borijo ter z njimi prenašajo vso težo borbe in nadloveskih naporov. Napetost je popustila, ko so slišali, da je sovražnik 26. februarja prenehal z ofenzivno proti XIV. diviziji in da so se vse enote XIV. divizije zbrale na Graški gori 23. marca 1944 ter začele svoje zmagovite akcije na Spodnjem Stajerskem vse do osvoboditve leta 1945, čeprav so vodilni okupatorjevi vojaški in politični

funkcionarji Stajerske 4. marca 1944 proslavljali zmago nad uničeno XIV. divizijo. Za zaključek učne ure so učenci poslušali magnetofonski zapis iz knjige Živi zid Staneta Terčaka, in sicer odlomek Graška gora — gora jurišev.

To je le en primer učne ure, izvedljive v muzeju. Prav takšno obliko sodelovanja med Muzejem revolucije in osnovno šolo pa si zamišlja tudi vodstvo celjskega Muzeja revolucije. Na ta način bo postal učencem muzej mnogo zanimivejši, dobo narodnoosvobodilnega boja in ljudske revolucije pa bodo mnogo bolj doumeli.

Za poživitev učnih ur v muzeju je vodstvo muzeja pripravilo

Storžičeva domačija pri Katarini na Čreti, kjer se je 26. oktobra boril I. štajerski bataljon z Nemci

celo vrsto magnetofonskih zapisov, ki jih učitelji lahko med uro predvajajo učencem.

Tako pripravljen obisk muzeja bo nedvomno na učence globlje vplival kakor pa občasne ekskurzije, ko učenci le bežno pregledajo razstavljene predmete in v kratkem času obhodijo vse muzejske prostore. Navadno pa si mnogo učencev ogleda muzej le na šolskem izletu, ko je njihovo zanimanje in njihove misli vse drugje kakor pa v muzeju.

Vodstvo muzeja je pripravljeno vsem zainteresiranim učiteljem pri pripravi učne ure v muzeju pomagati z nasveti, literaturo in predvajanjem magnetofonskih zapisov.

UČENCI O UČNI URI V MUZEJU

In še nekaj o tem, kar pravijo učenci o taki učni uri v muzeju. Učenec Miran meni: — Pobuda Muzeja revolucije, približati muzej šoli, je vsekakor zanimiva. Naša prva poskusna ura je kar uspela. Pouk je bil dosti bolj nazoren kot v šolski učilnici. XIV. divizija se nam je mnogo bolj približala ob bogati zbirki eksponatov in drugega gradiva. Posrečena je tudi zamisel o magnetofonskih zapiskih. — Mirana, pa tudi mnoge druge, je zelo motilo to, da so morali stati. Svoje misli o učni uri je zaključil takole: — Z zanimanjem pričakujem nadaljnji razvoj te oblike poučevanja zgodovine NOB, ki je vsekakor tako važna in zanimiva, da bi moral mladinec, ko zapusti osnovno šolo, dosti več vedeti o njej.

Učenec Tone ocenjuje uro takole: — Všeč mi je bilo predvsem okolje, v katerem nas je seznanil tovariš profesor s pohodom XIV. divizije: lepe slike, pisma, orožje in drugo. Bili smo sicer malo zmedeni, imeli smo tremo pred ljudmi, ki so prisostvovali uri. Razumljivo, saj je bila to naša prva ura v muzeju. Želim, da bi organizirali še več takšnih ur in da bi tudi ob takih priložnostih profesorji ocenjevali znanje. Mi mladi vemo danes zelo malo o tem, kaj vse so morali naši starši pretrpeti. Prav všeč so mi magnetofonski zapisi, posebnost ure pa je bila vsekakor himna XIV. divizije.

Take učne ure v muzeju so le ena oblika povezave šole z Muzejem revolucije. Možno pa so še druge oblike. Prisluhnimo, kaj nam je povedala mentorica mladinske organizacije Osnovne šole I. celjske čete tov. Marija Križaj, ki ima tudi tesne stike z Muzejem revolucije. O nujnosti sodelovanja s to institucijo in o rezultatih pravi takole: — Naši učenci osmih razredov so tudi člani mladinske organizacije. Naš mladinski aktiv prireja še drugo leto vrsto zanimivih predavanj, ki potekajo v okviru mladinskih ur. Nekatera predavanja so bila tako izbrana, da je bila tema povezana s samo učno snovjo 8. razreda. Kar bi bilo pri navadni učni uri v razredu težko resnično pri-

bližati učencem, je mnogo bolje in pristnejše opravil predavatelj pri mladinski uri. Te potekajo na naši šoli v primerno svečanem okolju. Najlepše in najzanimivejše so bile tiste mladinske ure, ko je bila tema predavanj povezana s tisto učno snovjo, ki jo imenuje učni načrt »spoznavanje narodnoosvobodilne borbe jugoslovanskih narodov«.

Iz vrste uspešnih predavanj raznih uglednih predavateljev naj navedem za primer le dve mladinski uri, prirejeni v letošnjem šolskem letu.

Naslov predavanja prve mladinske ure je bil: Po poteh I. celjske čete. Z novim šolskim letom nosi namreč bivša III.

celjskega Muzeja revolucije tovariš Stane Terčak.

Druga mladinska ura, ki je naše osmošolce spet popeljala v čase narodnoosvobodilnega boja, je bila v Muzeju revolucije v Celju. Štirje osmi razredi so se 7. marca zbrali v muzejskih dvoranah, da bi ob poslušanju umetniškega teksta tov. Staneta Terčaka obudili spomin na partizanske matere in bolničarke, tihe in skromne sodelavke velikega narodnoosvobodilnega boja. S tako pripravljeno mladinsko uro pa smo hkrati tudi počastili mednarodni praznik žena. Rdeči nageljni, ki so jih ob slovesu položili pred bronasti kip Tončke Čečeve, so bili le skromno priznanje

globoke hvaležnosti, ki so jo občutili. Po tej mladinski uri so si mladi ljudje ustvarili jasnejšo podobo o častnem deležu naših žena v boju.

Pri takšni organizaciji mladinskih ur se lepo prepletajo izobraževalne in vzgojne naloge šole, politično in pedagoško delo mladinske organizacije na osnovni šoli ter zgodovinsko in kulturno poslanstvo Muzeja revolucije v Celju. Vsi pedagogi sodelujemo pri takšni dejavnosti z istim namenom: ob svetlih zgledih iz narodnoosvobodilnega boja naj bi se obogatila naša mladina, da ne bo njen notranji svet tako prazen in pust.

K. K.

UČNI NASTOPI

Se pred kratkim smo govorili o učnih nastopih, zdaj pa so v modi odprte učne ure. Sama nisem znala odkriti razlike med prvo in drugo obliko učne ure, zato sem vprašala druge, pa mi nihče ni znal hitro pojasniti, zakaj smo nastope preimenovali. Morda je izraz doma v kakih novih metodiki, ki je še nismo vsi brali, pa si zato nismo na jasnem, kakšna je razlika med učnim nastopom in odprto učno uro. Če so nastopi zdaj boljši, je že prav, da smo zanje dobili novo ime. (Ak' pa po črki boljša jed ne bode...)

Kako je pravzaprav z odprtimi učnimi urami? Vsi predmetni aktivni imajo v delovnem načrtu po nekaj nastopov, pa tudi vsaka šola jih pripravi za svoj učiteljski kolektiv. Namen je vsem jasen: učitelj naj bi kolegom pokazal svojo metodo dela, predvsem pa tiste nove oblike dela, s katerimi dosega boljši učni uspeh.

Ne glede na to, ali je učna ura izpadla uspešno ali ne, se lahko od vsakega nastopa nekaj naučimo. Bolj pa so uspešni tisti, kadar se lahko o njih tudi razgovorimo. Izkušnja kaže, da ravno za razgovore znanjaka časa ali pa ne mara o nastopu nihče razpravljati. Če se mu učna ura ni zdela dobra, kolegu tega noče povedati. Če mu je bila všeč, se mu ne zdi vredno, da bi jo temeljito analiziral. Tako ostajajo učni nastopi neizkoriščeni.

Po mojem mnenju je zgrešeno prepričanje, da mora biti učni nastop nekaj posebnega. Še bolj nepotrebno so mrzlične priprave nanj. Učni nastop mora biti realna učna ura, ne pa nekaj izjemnega. Za učitelja je vendar vsaka učna ura nastop in vsaka mora biti temeljito pripravljena.

Nastopi so postali nujno zlo. Učitelji se jih otepajo iz različnih razlogov. Toda če se bomo zapirali le vase, bomo kmalu popolnoma okosteneli. Nove metode in oblike dela nas še opazujele ne bodo več. Edina nazorna oblika učiteljevega dela so učne ure. Samo mi ne želimo, da bi kdo motil naš mir. Kadar se le mo-

globoke hvaležnosti, ki so jo občutili. Po tej mladinski uri so si mladi ljudje ustvarili jasnejšo podobo o častnem deležu naših žena v boju.

Pri takšni organizaciji mladinskih ur se lepo prepletajo izobraževalne in vzgojne naloge šole, politično in pedagoško delo mladinske organizacije na osnovni šoli ter zgodovinsko in kulturno poslanstvo Muzeja revolucije v Celju. Vsi pedagogi sodelujemo pri takšni dejavnosti z istim namenom: ob svetlih zgledih iz narodnoosvobodilnega boja naj bi se obogatila naša mladina, da ne bo njen notranji svet tako prazen in pust.

»Rječnik u nastavnem predmetu poznavanja društva za IV. i V. razred«

»Čim bolj je končni delovni cilj sestavljen in težaven, tem skrbnejše, jasnejše in natančnejše moramo izdelati analizo in določiti delne cilje ter jim najti zaporenotnost in skladnost.« (Dr. I. ŠEGLA, Učni načrt osnovne šole v teoriji in praksi, Ljubljana 1964)

Rad bi opozoril na »RIJEČNIK U NASTAVNOM PREDMETU POZNAVANJA DRUŠTVA ZA IV. i V. RAZRED, ki ga je izdal Zavod za unapređivanje osnovnog obrazovanja SR Hrvatske, priredila pa ga je Danica Nola. Ta besednjak je vreden vse pozornosti, ker je prvi poskus v jugoslovanskem merilu, da bi napravili v osnovni šoli red v pogledu vsebine in obsega učne snovi.

Ko smo se v Sloveniji pet let ubadali s pojmovno analizo učne snovi (1957/58 — 1961/62), smo prišli do naslednjega izhodiščnega spoznanja: področje učiteljeve ustvarjalnosti je v učnem procesu, ne pa v tem, da bi odbral vsebino in obseg učne snovi po svojih merilih iz nekega okvirnega, nepreciziranega in samo orientacijskega učnega načrta. Take anahronistične odgovornosti ni mogoče več naprtili nobenemu učitelju — ne glede na njegovo pedagoško izobraženost in izkušnost. V Sloveniji smo to spoznanje znanstveno dokazali, čeprav smo »na pamet« vedeli, da drugače v drugi polovici dvajsetega stoletja sploh ne more biti. Zaključki tega petletnega eksperimentalnega dela so obdelani v posebni publikaciji z naslovom UČNI NAČRT OSNOVNE ŠOLE V TEORIJI IN PRAKSI. Tu je izčrpano in dokumentirano povedano vse, kar bi morali vedeti in ukrepati, če bi hoteli v sedanji situaciji izboljšati naše šolsko delo. Vendar so ostali rezultati

tega dela vseskozi neupoštevani, skratka, kot da jih ni, čeprav sodi ta, sicer samo ciklostirana publikacija med najpomembnejša dela v slovenskem povojnem pedagoškem tisku. In pri tem — pri ignoranci znanstveno dokazanih dejstev — smo v Sloveniji obstali in ostali.

V sosednji republiki so pa ubrali tudi v tem pogledu drugo pot. Obšli so prvo fazo, da bi znanstveno dokazovali objektivno nujnost preciziranja in obveznosti učnega načrta. Okvirni učni načrt so pustili sicer nedotaknjen, so se pa stvari lotili drugače. (Najbrž zato, da jim ne bi kaka oportunistično-karieristična reva oponešala »reetatizacijskih« teženj v šolstvu) Izdali so za najbolj relevantno področje osnovnošolskega učnega načrta besednjak, ki je v svojem bistvu TAKSONOMIJA IZOBRAZENIH NORM. Pri taksonomiji izobrazbenih norm pa se uspešno vsake šole začne in konča. Tu je tisto dialektično križišče med teorijo in prakso, na katerem se delavnik začne vsak dan znova...

Hrvati so se tako vključili — kako in koliko je drugotnega pomena — v svetovni tok didaktičnih stremeljenj, kajti, če pogledamo bodisi na zahod (Taxonomy of Educational Objectives — The Classification of Educational Goals — New York, 1965) ali na vzhod (Algoritimizacija v obučeni — Moskva, 1966) ni treba dosti možgan za spoznanje, da gremo mi z našimi »ustvarjalnimi« učnimi načrti v diametralno nasprotno smer v primerjavi z najnaprednejšimi državami na svetu. In prav zato je ta na videz skromni hrvatski priročnik še toliko bolj pomemben in vreden, da se tudi v Sloveniji ob njem zamislimo in zavemo.

dr. Jože Sirec

OH, TOVARISIČA IVICA!

Na sestanku aktiva razrednih učiteljev smo na začetku šolskega leta dali v program štiri hospitacije. Ker je vsako hospitiranje neprijetno, smo prvo učno uro prepustili mladji učiteljici Majdi, ki je šele drugo leto na naši šoli in se ne upa otepati dela. Majda je plaho dejala: »Bom poskusila.« In res. Kmalu smo bili povabljeni k učni uri matematike. Njen pouk nam je pokazal, da je tovarišica Majda inteligentna in ima izreden posuh za otroke. Čeprav ni uporabljala nobenih posebnih pripomočkov, je bil njen pouk življenjski in privlačen.

Ko smo odhajali iz razreda, smo čutili, da smo videli zelo dobro uro, toda nihče ni bil znal takoj natančno povedati, v čem je skrivnost tega uspeha. V mislih smo si najbrž bili vsi edini: tovarišica Majda je rojena učiteljica in njene učne ure so vedno

uspešne. Zgrnili smo se okrog nje in ji čestitali.

Nenadoma smo zaslišal polglasno pripombo tovarišice Ivice: »Pa res ne vem, zakaj je potrebno toliko hvale. Tak nastop bi lahko vsak pripravil.«

No, te dni pa je bila na vrsti tovarišica Ivica. Napeto smo pričakovali njeno učno uro, saj velja že dolga leta za najboljšo učiteljico na šoli. In res. Zbrali smo se v razredu. Na njeni mizi so bili zbrani vsi učni pripomočki za pouk slovenskega jezika, kar jih premore naša šola. In tovarišica Ivica! Kako se je ta pripravila! Bila je v najlepši obleki, imela je frizuro, da so ji bile lahko nevoščljive vse kolegice.

Potem se je začela učna ura slovenskega jezika. Tovarišica je vključila gramofon na diaplojektor pa spet gramofon, razlagala zastavljala vprašanja in otroci so

vstajali in drdrali odgovore kot stroji. Uboga Ivica jih je v prepričanju, da mora biti njena učna ura nekaj izrednega, enkratnega, dresirala ves pretekli teden. Učna ura se je odvijala s tako naglico, da skoraj nismo mogli slediti. Kljub skrajni zaposlenosti pa nas je tovarišica Ivica vendarle tu in tam ošinila z zmagošlavnim pogledom.

Potem se je naš aktiv zbral v zborniku, kajti slediti bi moral razgovor o učni uri. Tovarišica Ivica je čakala, a se ni nihče upal na dan z besedo. Nazadnje se je vodja aktiva zahvalil za prizadevanje in spregovoril še nekaj fraz, ki so v navadi ob takih prilikah, nato se je obrnil k tovarišici Angeli in jo poprosil, naj pripravi naslednjo učno uro. Posebej je poudaril: »Pa čisto običajno. Tako, kakršno imate vsak dan.«

M. I.

MEDOBČINSKA RAZSTAVA TEHNIČNE VZGOJE V KRANJU

Zavod za prosvetno pedagoško službo Kranj bo za dan mladosti organiziral razstavo izdelkov tehnične vzgoje učencev osnovnih šol, vrtcev in posebnih šol iz kranjske, trzinjske in škofjeloške občine. Razstava bo odprta za javnost 4 dni (od 25. do 28. maja) v prostorih Delavskega doma v Kranju. S svojimi izdelki bosta na razstavi sodelovali tudi ljudska tehnika in Zavod za zaposlo-

vanje delavcev. Slednji bo prikazal v slikah in ostalem, kje in kakšno so možnosti za zaposlovanje naše mladine.

To bo prva večja manifestacija dosežkov na področju tehnične pouka in ročnih spretnosti predšolske in šolske mladine na Gorenjskem. Organizator želi to edinstveno razstavo čim skrbneje pripraviti. V ta namen je za to formiral posebno komisijo. Peda-

goški delavec tov. Lojze Malovrh, ki vodi celotno pripravo organizacije, se je v vseh treh občinah posvetoval s tamkajšnjimi učitelji, ki poučujejo tehnično vzgojo, o pomenu razstave in o njeni izvedbi. Razstavljeni predmeti bodo urejeni po stopnjah, in sicer tako, da bo sleherni obiskovalec dobil pregledno sliko o poteku dela v posameznih vrstah ustanov. Tako bodo predšolske ustanove tvorile poseben oddelek, osnovne in posebne šole pa bodo prav tako ločene. V vsakem oddelku bodo razstavljeni izdelki urejeni po stopnjah od najmlajših do starejših učencev. Priloženi bodo poleg razstavljenih predmetov tudi podrobni učni načrti za posamezne razrede. Tehnične izdelke bo ocenila posebna republiška komisija, v kateri bodo naši znani strokovnjaki s tega področja: tov. Teodor Kreuzer, Vincenc Zorc in Lojze Prvinšek. Najboljšim šolam bodo razdelili priznanja. Organizator tudi želi, da razstava ne pokaže samo najboljših izdelkov, ampak tudi ostale, manj kvalitetne. S tem želijo doseči tudi udeležbo ostalih učencev, ki so se prav tako prizadevali, pa vendar niso mogli izdelati vedno najbolje.

Namen razstave je prikazati javnosti, kakor tudi strokovnjakom in staršem, kaj zmorejo otroci pri pouku tehnične vzgoje in ročnih spretnosti. Vsekakor pa bo razstava koristila učiteljem, ki se ukvarjajo s to dejavnostjo, a marsikdo bo dobil nove pobude za nadaljnje delo.

Vlado Rozman

Problemi srbohrvatske šole v Ljubljani

Dopis tov. Martinović o problemih slovenske šole v Beogradu, ki je izšel v Prosvetnem delavcu 8. marca 1967, me je vzpodbudil, da spregovorim nekaj besed tudi o srbohrvatski šoli, ki deluje v Ljubljani od leta 1953.

Obe šoli namreč tarejo podobne skrbi: upadanje števila učencev v zadnjih letih. Vendar je v ljubljanski šoli problematičen le 1. razred, kajti od drugega razreda dalje število učencev naglo narašča, tako da je treba že v 5. razredu oddelek razdeliti v paralele.

Ze dve leti se z vsakim šolskim letom ponovno postavlja vprašanje, ali bo 1. razred ali ne. Lani je začel delati z majhno zamudo, letos pa je v kombinaciji z drugim razredom, čeprav je v obeh razredih 32 učenec (trenutno 14 v prvem in 19 v drugem).

Za predmete je kombiniran pouk, kar je zaradi nehomogenosti oddelka zelo težko izvedljivo. Učenci se namreč med letom pogosto selijo. Za ilustracijo: v omenjenem kombiniranem oddelku so se med letom odselili 4 učenec, 8 pa jih je na novo vpisanih. To so otroci oficirjev, podoficirjev in sezonskih delavcev.

Poleg tega prihajajo učenci iz vseh republik z dokaj različnimi učnimi programi in znanjem. Večina jih pozna le cirilico, medtem ko jih je treba latinico naknadno učiti. Večina otrok sezon-

skih delavcev živi v neurejenih socialnih razmerah in so potrebni še posebne pozornosti.

Pedagoški svetovalec, ki je obiskal šolo, je svetoval, da sta v teh razmerah nujno potrebna samostojna razreda. Vendar je to samo mnenje pedagoške, ne pa tudi finančne službe. Težava je namreč v tem, da je veliko otrok iz obmejnih ljubljanskih občin, finančno pa je prizadeta le občina Ljubljana-Center, ker so srbohrvatski oddelki priključeni osnovni šoli Prežihov Voranc v omenjeni občini. Tako šola težko pričakuje kaj več kot so minimalni izdatki za obstoj. Z naslednjim šolskim letom bo verjetno spet vprašanje, kaj s prvim razredom. Za sedaj je vpisanih le 9 učenec, pričakovati pa je, da se bo število do začetka šolskega leta precej dvignilo.

Zelo dobro bi bilo, če bi zavzeli neko enotno stališče glede minimalnega števila učencev, ki je potrebno za samostojen oddelek, ker je splošno načelo zaradi omenjenih specifičnosti zelo težko uveljavljati. Za informacijo še to: šola nudi veliko pomoč učencem, ki se preselijo iz drugih republik. Od petega razreda naprej imajo tudi ure slovenskega jezika, tako da se pozneje brez težav vključijo v slovenske šole. Za učence, ki se večkrat selijo, pa je zelo ugodno, da jim ni treba menjavati učnega jezika.

K. Vidović

Regoršek Bogomir šestdesetletnik

Tiho in skromno, tako kot je tudi sam skromen in tih, je tov. Regoršek Bogomir, učitelj iz Ljutomer, doživel svojo 60-letnico življenja.

Njegovo življenje se je pričelo v številni družini v Poljčanah. Pot njegovega izobraževanja je bila težka in polna odrekanih, toda prežeta z idealizmom in željo po znanju. Zaradi pomanjkanja denarja se je moral prepisati iz gimnazije na učiteljsko. Kot 17-letni učiteljski kandidat je čutil potrebo, da sprosti svoje mlade talente. V Poljčanah je ustanovil pevski zbor in bil tudi njegov prvi pevec. Od tedaj se je ves zapisal delovanju na

tičnih akcijah na območju okraja in pozneje občine.

Ko si je izbral delovno področje na osnovni šoli v Stročji vasi pri Ljutomeru, je z veliko vnemo sprejel svoje delo v zvezi z gradnjo novega šolskega poslopja v Stročji vasi in ga tudi uspešno zaključil.

Za svoje delo je prejel vrsto povelj, priznanj in odlikovanj. Za vsestransko, uspešno kulturno izobraževalno delo in ob njegovi 60-letnici življenja, ga je maršal Tito tretjič odlikoval z redom zasluže za narod, s srebrno zvezdo.

Tov. Regoršek je vzor skromnega sposobnega in izredno poštenega prosvetnega delavca, ki se je razdal v polni meri v delu, ki ni štedil ne s svojimi močmi in ne s časom. Z neizbrisanim idealizmom in posluhom za dogajanja je sledil postavljenim nalogam in jih uresničeval.

Prijatelji, nekdanji sodelavci, poklicni tovariši in znanci mu prisrčno čestitamo ob tem življenjskem jubileju!

kulturno-prosvetnem področju, na katerem je delal že polnih 43 let.

Trdo pot naprednega učitelja se pričel pri Benediktu v Slovenskih gorah. Služboval je v raznih krajih. Leta 1920 je bil premeščen v Ljutomer, kjer je odlično uveljavil svoje napredne nazore. Polnih 36 let je bil tov. Regoršek odločujoč dejavnik na ljudsko-prosvetnem področju. Deloval je kot vsestransko aktiven funkcionar v takratnih naprednih društvih in forumih. Zato je bil med prvimi, ki so jih okupatorji aretirali in izgnali v Srbijo. Ko se je vrnil, se je z neverjetno vnemo lotil dela na kulturno-prosvetnem področju v samem Ljutomeru in na območju ljubljanskega okraja. Obnavljal in ustanavljal je knjižnice, sodeloval pri ustanovitvi nižje glasbene šole in bil pobudnik ustanovitve delavske univerze. Polnih 18 let je bil predsednik okrajnega in pozneje občinskega sveta svobod in kulturno-prosvetnih društev, hkrati pa tudi vrsto let predsednik Svobode v Ljutomeru. Pod njegovim vodstvom je kulturno-prosvetna dejavnost dosegla največji razmah, posebno pa se je razvila pevška kultura, ki je dosegla svoj vrh na nešteti prireditvah in proslavah. S svojimi izredno poštenimi osebnimi delom je znal pritegniti velik krog sodelavcev in ustvariti za Priekoj nepozabne, veličastne kulturno-prosvetne manifestacije. Tov. Regoršek je opravljal to delo z neverjetnim zanosom in poštenostjo. Pri vsem tem pa je bil tudi izredno sposoben strokovnjak-učitelj. Kmalu po osvoboditvi je bil poverjenik za prosveto okrajnega ljudskega odbora, do leta 1958 pa je bil okrajni šolski inšpektor ljubljanskega in pozneje slobeskega okraja.

Kot sposoben družbeni delavec je vsa leta po osvoboditvi uspešno sodeloval v raznih gospodarskih in pol-

Solska obvestila o letnem uspehu učencev zasledimo že v 16. stoletju, tj. v času protestantizma, točneje v »Cerkveni ordinarij« iz leta 1564, kjer Trubar prvič v zgodovini osnovnega šolstva postavlja zahtevo, da je treba preverjati znanje učencev. Najstarejša dokumentacija o ocenjevanju učencev v šolah na Slovenskem obstaja iz leta 1575, ko so zapisani uspehi v drugem šolskem letu ljubljanske stanovske šole. Prva znana tiskana šolska poročila o napredovanju učencev pa segajo v sredino 18. stoletja. Šele »Splošna šolska naredba« (l. 1774) je vsebovala prve zakonske predpise za ocenjevanje učencev v naših osnovnih šolah. Da bi zagotovili napredek in znanje učencev, so bili predpisani izpiti v prisotnosti župnika, učitelja, šolskega nadzornika in zastopnika občine. V ta namen so osnovne šole fiskale obvestila, s katerimi so vabili na javno skušnjo tudi zastopnike javnosti. Istodobno z vabili so tiskali Classification — to je razdelitev učencev po razredih in razvrščanje po doseženem učnem uspehu. Kakor so osnovne šole izdajale svoja šolska obvestila, enako so tudi gimnazije že ob koncu 18. stoletja začele tiskati svoja šolska poročila, imenovana razredni listi — Klassenzeitel, iz katerih je bil razviden tudi pregled dijaških učnih uspehov. V teh kasnejše imenovanih »Nomina juvenum« oziroma »Juventus«, so poleg imen dijakov, razvrščenih po učnem uspehu, tudi podatki o njihovih rojstnih krajih in socialnem poreklu.

Po izidu gimnazijskega osnutka dne 15. septembra 1849 so gimnazije prenehale tiskati »Juventus«, ker je 116. člen zahteval, da gimnazije v realni odselek tiskajo »programme«. V osnutku je bilo določeno, kakšna mora biti razdelitev snovi v novih tiskanih šolskih programih. Programi so se kasneje razširili tudi še z letnimi poročili (Jahresbericht) dobili ime Izvestje. Letno izvestje je moralo vsebovati:

1. znanstveno ali pedagoško razpravo učitelja,
2. učni načrt preteklega leta,
3. statistične podatke o šoli.

Priročnik elementarne fizike

Založniški zavod Živiljenje in tehnika je izdal priročnik elementarne fizike N. I. Koškina in M. G. Sirkeviča. Priročnik je bil deloma preveden — pišejo v predgovoru prevajalci M. Gros, M. Hribar in Z. Trontelj — in deloma dopolnjen ter tako predelan, da bi kar najbolj ustrezal načinu ter metodam fizikalnega pouka pri nas.

Snov je razdeljena na šest poglavij, in sicer tako, kakor je navadno porazdeljena v vseh naših učbenikih fizike: 1. mehanika; ki obsega kinematiko, dinamiko, statiko togega telesa, osnove teorije prožnosti in mehaniko tekočin; 2. toplota in molekularna fizika; 3. mehanska nihanja in valovanja; 4. elektrika s poglavji o enosmernem električnem toku, elektrostatičnem polju, elektromagnetizmu, spremenljivem električnem toku in napetosti ter o električnem nihanju in elektromagnetnem valovanju; 5. optika; 6. zgradba atoma in atomskega jedra.

Pri vsakem poglavju so najprej na kratko obdelani osnovni pojmi in zakoni, tem pa sledijo tabele, diagrami ali grafi.

V Priročniku je posledno uporabljen internacionalni merski sistem, kar je tudi v skladu z našimi učnimi načrti. Prevod je zelo skrben in vsi strokovni izrazi so dobro izbrani.

Priročnik je namenjen vsem srednješolcem in študentom kot pripomoček pri računskih vajah iz fizike. Poleg tega ga bodo s pridom uporabljali vsi, ki se pri svojem delu srečujejo z lažjimi fizikalnimi problemi. Priročnik tudi ne bi smel manjkati v strokovni knjižnici osnovnih in drugih šol, kjer poučujejo fiziko.

Stanko Uršič

23 % vseh smrtnih primerov med šolsko mladino so utopitve; to niti ni čudno, če vemo, kako majhen odstotek otrok zna plavati!

Odpravimo plavalno nepismenost šolskih otrok!

zelo velika, saj je na drugem mestu, in sicer takoj za prometnimi nesrečami (23 % vseh smrtnih primerov med šolsko mladino so utopitve). Plavanje je torej tudi življenjska potreba vsakega človeka.

V vseh naprednih deželah, se vedno bolj uveljavlja plavanje kot osnovna potreba vsakega izobraženca. Že stari Grki so ocenili neizobraženca takole: »Ne zna ne brati in ne plavati«.

Zavod za prosvetno pedagoško službo Ljubljana se od vsega začetka svojega delovanja na področju osnovnega šolstva zaveda velike pomembnosti plavanja pa tudi smučanja. V sodelovanju z zavodom za počitniška letovanja občine Ljubljana-Center je že leta 1964 organiziral »šolo v naravi« za vse učence četrtih razredov osnovnih šol te občine. Šola v naravi je sodobna oblika šolskega dela, ki temelji na tem, da ves razred odide z razrednikom in učitelji-vaditelji plavanja v obmorsko letovišče ali primeren počitniški tabor, kjer nadaljujejo z rednim šolskim poukom, ves prosti čas pa je namenjen pouku plavanja in razvedrilu otrok.

Dosedanje triletno izkušnje šole v naravi v občini Ljubljana-Center so nam prikazale izredno

dobro in neprecenljive učnovzgojne rezultate ter opravile v to dejavnost vložena finančna sredstva.

Do sedaj se je šole v naravi udeležilo približno 2000 otrok (učencev četrtih razredov). Med njimi je bilo nad 60 % popolnih neplavalcev. Iz poročil vodstev šol je razvidno, da so se vsi učenci neplavalci naučili plavati, kar praktično pomeni, da danes v 5., 6. in 7. razredu osnovnih šol Ljubljana-Center ni več neplavalcev. Poleg tega pa nudi šola v naravi otrokom še druge vrednote, ki jih ne smemo zanemarjati: sprememba okolja zelo ugodno vpliva na zdrav in vsestranski razvoj otrok, navaja jih na določen red in disciplino, interese posameznikov podreja interesom kolektiva, omogoča stalen in neposreden vpliv pedagogov oziroma učiteljev na ravnanje in vzgojo otrok itd. Poleg tega omogoča šola v naravi prav vsem učencem, da se udeležijo plavalnega tečaja, torej tudi socialno šibkim, ki bi za to verjetno nikdar ne imeli priložnosti. Res je, da organiziramo široko mrežo in vlagamo velika materialna sredstva v organizacijo raznih zdravstvenih in počitniških kolonij, ki pa po nekaterih podatkih zajemajo komaj 7,2 % vseh šolskih otrok. Slabost je tudi v tem, da prihajajo v kolonije in počitniška letovanja nekateri otroci več let po vrsti, medtem ko drugi tega ne doživijo nikoli. Tudi s tega stališča predstavlja šola v naravi kvaliteten skok v procesu naše reformirane šole, saj omogoča slehernemu otroku srečno in koristno življenje v naravi.

Toda zaradi reformnih ukrepov je postala organizacija šole v naravi v nekaterih občinah neuresničljiva. (Finančna sredstva žal večkrat stržemo tam, kjer je to najmanj primerno.)

ŠTEVILKE, KI VZBUJAJO SKRIB

Zavod za prosvetno pedagoško službo Ljubljana je organizirano preizkusil znanje plavanja vseh učencev četrtih razredov z območja mesta Ljubljane, pri čemer je zavod podprla Visoka šola za telesno kulturo v Ljubljani tako, da je ponudila za preizkus svoj zimski plavalni bazen.

Rezultati tega preizkusa so prav zaskrbljujoči, opozarjajo pa zlasti vse tiste, ki morajo skrbeti za zdravje, varnost, srečo in blaginjo otrok. Seveda so to predvsem starši, šole in družba kot celota. Sposobnost in znanje plavanja smo preizkusili v vseh četrtih razredih osnovnih šol občin Ljubljana-Center, Siška, Bežigrad in Moste-Polje. Akcija je zajela 2098 od 2480 otrok, kolikor jih je v vseh četrtih razredih. Od 2098 otrok je 684 plavalcev ali komaj 27,53 %. 1035 ali 47,73 % je popolnih neplavalcev ter 379 ali 15,27 % polplavalcev, ki jim je še potreben strokovni pouk v plavanju. 382 ali 15,41 % otrok se preizkusnega plavanja ni udeležilo, vendar pa po izjavah učiteljev večina njih ne zna plavati. Rezul-

tati tega preizkusa vzbujajo že še večjo skrb, če jih analiziramo po posameznih občinah ali celo po šolah. Tako je v občini Ljubljana-Center 38,68 % otrok, ki znajo plavati, Moste-Polje jih ima 28,24 %, v Bežigradu jih je 26,31 % a v šolah Ljubljana-Siška je komaj 21,24 % otrok, ki znajo plavati. Na osnovni šoli Vodice od 51 otrok niti EN otrok ne zna plavati, popolnih neplavalcev je 96,08 % in le DVA otroka sta polplavalca. Podobno je na osnovni šoli Franc Rozman Stane v Sentvidu, kjer zna plavati od 73-tih le 8 otrok. V mnogih šolah je celo več kot 60 % neplavalcev.

Nad temi številkami se moramo globoko zamisliti, saj terjajo kar najbolj učinkovite ukrepe. Starši otrok, vodstva šol ter družbeno politične organizacije morajo storiti vse za organizacijo šole v naravi oziroma plavalnih tečajev. Prepričani smo, da je predvsem šola tisti dejavnik, ki bi ji uspelo izbrisati plavalno nepismenost iz naših šol, vendar le ob podpori celotne družbe. Zato predvideva tudi učni načrt za telesno vzgojo osnovnih šol organizacijo desetdnevne šole v naravi s plavalnim tečajem za vse učence četrtih razredov. Zavod za prosvetno pedagoško službo Ljubljana je že organiziral stanke za ravnatelji osnovnih šol Ljubljana-Siška, Bežigrad, Vič-Rudnik, Kočevje, Vrhnika in z drugimi. Na teh sestankih smo razpravljali o pomembnosti, načinu in oblikah organizacije plavalnih tečajev za te učence. Tako bodo šli otroci iz bežigradske občine letos v Umag, kjer bodo imeli šolo v naravi, šišenski v Poreč, učenci osnovnih šol Vič-Rudnik na Debeli rtič pri Kopru, vrhniški, logaški in trboveljski učenci pa bodo imeli plavalne tečaje kar doma, ker imajo primerne plavalne bazene itd. Ne rešeno je vprašanje organizacije šole v naravi oziroma plavalnih tečajev le v občini Ljubljana-Center, ki je prva začela s to obliko šolskega dela in ima najugodnejše pogoje v počitniškem domu v Savudriji ter v občini Ljubljana-Moste-Polje, ki ima prav tako primeren počitniški dom v Zamblatiji. Zavod za prosvetno pedagoško službo Ljubljana pripravlja plavalni seminar za razredne učitelje, ki bodo vodili plavalne tečaje. Seminar bo v maju na Visoki šoli za telesno kulturo v Ljubljani. Zavod pripravlja tudi posvetovanje z upravnimi odbori plavalnih bazenov, da bi bile te naprave šolam bolj dostopne kot doslej.

Upamo, še več, pričakujemo, da se vse šole, kakor tudi družbene organizacije, zavedajo svoje dolžnosti ter moralne odgovornosti in da bodo organizirale plavalne tečaje za učence-neplavalce. Nujni stroški staršev in družbe za organizacijo šole v naravi oziroma plavalnih tečajev se bodo bogato obrestovali. Otroci bodo bolj zdravi in sposobni za naporno delo, ki jih še čaka v življenju in kar je najvažnejše: če se bodo otroci naučili plavati, bodo varni tudi v vodi.

Jože Beslić

Slavica Pavlič

Srednja stopnja:

3. maja ob 14.05 II. program

JUNAŠKA VAS — DRAŽGOŠE

Mesec maj je mesec praznikov, mesec, ko proslavljamo dan velike zmage — ob takšnem prazniku pa se prav tako, ali pa še bolj spominjamo borbe za to zmago. Nešteto krat so šolarji že poslušali pripovedi o partizanski vojski, ki se je borila za življenje in svobodo in je zanj žrtvovala mnogo krvi in naporov. Sovražnik je bil vedno v premoči, v vsaki bitki je bil bolj oborožen kot oni. Junaško srce in hrabrost naših ljudi pa je odtehtala premoč v moštvo in orožju.

A malokdaj v zgodovini narodnoosvobodilnega boja slovenskega naroda je prišla partizanska hrabrost tako do izraza kot v bitki za Dražgoše.

Ker je bila to ena naših najznačilnejših zmag, smo uvrstili oddajo o bitki za Dražgoše v mesec maj, ko praznujemo dan zmage.

Kje so Dražgoše?

Gorenjska vas Dražgoše v Selški dolini leži kakih 800 metrov visoko. Selišče je dolgo in raztegnjeno — od Grogovca v Jelenščah pa do Andrejčka onstran Razpota. Takoj nad vasjo se strmo dviga dražgoška gora, najvzhodnejši obronek gozdne planote Jelovice. Gozdarstvo je bilo že nekoč in je še danes poglavitno opravilo dražgoških ljudi. Iz Jelovice spravljajo les na žage, ki so kar po vrsti razmeščene po Rudenski grapi tja do Češnjice. Češnjica leži ob glavni cesti, ki pelje ob reki Sori od Škofje Loke proti Zelezniškemu in Podbrdu. Žage dajejo Dražgošam največji zaslužek.

In v tej vasi se je pred petindvajsetimi leti odigrala ena največjih bitk med partizanskim Cankarjevim bataljonom in desetkrat močnejšimi nemškimi silami. To je bilo v začetku narodnoosvobodilnega boja — saj je znano, da je pogumna tridnevna obramba tako imenovane Dražgoške republike vzbudila občudovanje partizanskega načina vojskovanja celo pri nemškem poveljstvu samem in v mnogočem razdrta načrta, ki jih je okupator imel na Gorenjskem. Izredni odpor, ki so ga partizani nudili velikanski nemški premoči, je dejanje, ki je moralo

Nižja stopnja:

5. in 6. maja:
KO SEM SREČAL SLAVICO
12. in 13. maja:
POJTE Z NAMI
19. in 20. maja:
ZELENA POMLAD
26. in 27. maja:
OD SLA DO TELEVIJIZIJE
2. in 3. junija:
RIŠEM LETNE ČASE
9. in 10. junija:
ZVEZDICA ZASPANKA

Srednja stopnja:

3. maja:
JUNAŠKA VAS — DRAŽGOŠE
9. in 10. maja:
OBTOŽENA KUKAVICA
16. in 17. maja:
DEDEK IN VNUK
23. in 24. maja:
OTROCI REVOLUCIJE
30. in 31. maja:
SOPEK NA MODREM OZADJU
6. in 7. junija:
MAČEK NA DOPUSTU

Višja stopnja:

4. maja:
PREKMURSKA REPUBLIKA
11. maja:
BITKA NA SUTJESKI
16. in 18. maja:
NENAVADNI POGOVORI VI.
23. in 25. maja:
NASPROTJA V LATINSKI AMERIKI
30. maja in 1. junija:
EKSPRESIONISTI RELIGIOZNE SMERI
6. in 8. junija:
AVSTRALIJA

biti sprejeto z nedeljenim presenečenjem po vsej Sloveniji. Brez dvoma je vera v osvobodilni boj po Dražgošah našla tudi globljega podaraka. Komaj tri četrt leta po okupaciji, v času najhujšega terorja, se postavi velikim nemškim silam v bran 200 mož, ki se po treh dneh nepretrganega boja sicer umaknejo globlje v gozdove, a z zavestjo, da so nasprotnikom prizadeli obilo škoda in ne malo človeških žrtev, z zavestjo, da so storili vse, kar so mogli.

Dražgoško bitko smemo povsem tem šteti med zares izredne dogodke,

posebej pa velja omenjati še udeležbo znanih in pogumnih borcev ter voditeljev partizanskega gibanja v njej. V bitki za Dražgoše sta namreč sodelovala Stane Žagar, ki je bil član glavnega poveljstva slovenskih partizanskih sil in se je tedaj ravno mudil v Cankarjevem bataljonu, ter Gregorčič, komandir tega bataljona. Ne bilo bi pa prav, ko bi prezrli oba. Tako je nastala tako imenovana Dražgoška republika, eno prvih osvobojenih ozemelj.

Oddajo nam je pripravil Zvone Kržišnik.

Višja stopnja:

4. maja ob 8.55 I. program

PREKMURSKA REPUBLIKA

Velika oktobrska revolucija je silno odjeknila po vsem svetu. Tudi pri nas je zbudila upornost malih izkoriščanih ljudi tako daleč, da so se marsikje začeli puntati in da so ustanovili svojo proletarsko oblast. Tako nam govori zgodovina o »viniški republiki« v Beli krajini l. 1919. Doživela je sicer samo 3 dni, a je dokazala revolucionarnost našega kmeta, ki je zahteval resnično agrarno reformo, ne pa samo lepih obljub. Uprl se je, ker je bil prepričan, da se bo v republiki lažje boril z »gospodo« in si priboril zemljo. Zgodovina je zapisala tudi punt v Loški dolini in v nekaterih gorjanskih vaseh. V Prekmurju pa so imeli revolucionarni oblast v rokah celo nekaj mesecev.

Vse do konca prve svetovne vojne je vezalo prekmurskega kmeta trdo fevdalno okovje. Ko pa so se začeli vračati vojaki s front, zlasti tisti, ki so prihajali iz Rusije, iz ujetništva in so bili tam doživeli revolucijo, se je uporniški duh naglo širil zlasti na Dolenjem Prekmurju. V začetku novembra 1918 so res udarili, napadli grad v Beltincih, izropali trgovine, si razdelili zemljo itd. Tedaj je zbežalo vse, kar ni imelo čistih računov s prekmurskim kmetom. Toda ti uporniki so delali spontano, niso imeli pravega vodstva, niso vzpostavili svoje oblasti. Vojaki ogrske republike so puntarje kmalu ugnali, nekaj kmetov so celo obesili. Na Ogrskem so po propadu Avstrije proglasili republiko, da bi vsaj malo pomirili množice, ki so se že močno puntale. Oblast pa so imeli še kapitalisti v rokah.

Že v začetku 1919. leta pa so na Ogrskem prevzeli oblast komunisti pod Belo Kunom in proglasili »Ogrsko sovjetsko republiko«. Tako je dobilo sovjetsko oblast tudi Prekmurje, ki je tedaj politično pripadalo Ogrski. Ljudstvo je znova preganilo izkoriščevalce in ustanovilo

»Mursko-boljševiško republiko«. Oblast je prevzel »Sovjet za Slovensko krajino« z Izvršnim odborom »direktorijem«; po vaseh so osnovali »tance pavrov«, ustanovili pa so tudi rdečo vojsko, ki so ji rekli »garda«.

»Murska boljševiška republika« je živela vse do junija. Bilo pa je tako, da nova oblast spet ni bila resnično ljudska. V njej je ostalo mnogo kapitalističnih elementov. Sam vodja upornikov Vilmuš Tkalec ni bil prečiščen človek. Tako ljudstvo ni doseglo tega, kar je pričakovalo. S propadom Bele Kunovega režima na Ogrskem je bilo tudi konec sovjetske oblasti v Slovenskem Prekmurju. Avgusta 1919 ga je zasedla jugoslovanska vojska.

To obdobje skuša naša oddaja osvetliti in s tem podčrtati, kako naglo se je izven Rusije pokazal vpliv Velikega oktobra.

Nižja stopnja:

5. maja ob 14.05 II. program
6. maja ob 8.55 I. program

KO SEM SREČAL SLAVICO

Pred praznikom, pred dnevom osvoboditve, bo naša oddaja, upamo, dobrodošla ilustracija k razrednim razgovorom, saj pripoveduje o tem, kako je drobno vaško dekletce pomagalo partizanom.

V gozdu nad samotno vasico imajo partizani dobro skrito svojo tiskarno. Kurirji prihajajo in odhajajo in odnašajo v svoje enote polne nahrbtnike natiskanega materiala. Tako se vsake toliko časa oglasita v tehniki tudi Janez in Frenk. Pot ju zmerom vodi po samotah skozi gozdove in prek grebenov, zato ni čudno, da si ob pogledu na vasico pod sabo zaželita tople izbe in družinske domačnosti. A že zavoljo varnosti tehnike se morata vsakršen takšnim željam odpovedati.

Toda tistega dne najdeta v bunkerju hudo bolnega tovariša. Nujno je potrebna zdravniška pomoč in kurirja jo bosta poskusila dobiti za vsako ceno, pri tem pa očuvala skrivnost tiskarne. Pod noč se spušta do najbolj odročne hiše v vasi, najdeta v hlevu pol doraslo dekletce Slavico in jo pregovorita, da pripelje — mimo vednosti domačih — starega zdravnika, ki se na srečo slučajno mudi tu v svoji rojstni vasi. Akcija se posreči in v zahvalo podari Frenk Slavici petokrako s svoje kape. Toda ob tem darilu se nekaj pozneje stvar zaplete. Ko pridejo v vas Nemci rekvirirajo, opazijo petokrako pri dekletcu, zato seveda takoj sklepajo na bližino partizanov. Slavico zaslišujejo in ji hočejo ali z dobrim ali s hudim izvabiti skrivnost. Dekletce se domiselno izmika in končno se ji posreči, da spelje Nemce na napačno sled. Tehnika je rešena, preselijo pa jo vendarle, da se izognejo kakršnemukoli presenečenju.

Srednja stopnja:

10. maja ob 14.05 II. program

OBTOŽENA KUKAVICA

Kukavica je ptica selivka. Živi v Evropi, Aziji in severni Afriki. Poleti od aprila do avgusta živi v naših gozdovih.

Po perju in po obliki je podobna postolki ali požrešnemu uničevalcu ptic — skobcu. Dolga je 35 centimetrov (od tega je polovica rep). Barve je modrikasto pepelnate, po trebuhu črno belo progasta. Oglašja se z znanim ku-ku.

Gnezda si ne spleta, temveč leže okoli 20 majhnih jajčec v gnezda drugih ptic selivk. Kukavičji mladiči se borijo za svoj obstanek (približno ena četrtnina jih ostane živih) pri tem mladiče ptic-rednic ugonablajo.

Sicer je kukavica koristna ptica. Hrani se s črvi in gosenicami.

V naši oddaji, ki jo je pripravil Ernest Adamič, bomo poslušali kukavičje petje, slišali bomo še druge ptice naših gozdov — kajti uprizorjena bo ptičja »razprava« zoper kukavico v pomladnem bukovem gozdu.

Ptice obtožujejo kukavico zaradi njenega neobičajnega življenja — zaradi odlaganja jajčec v tuja gnezda, zaradi prepuščanja skrbi za mladiče drugim pticam, zaradi nestalnega bivanja itd.

V tej »razpravi« bomo slišali marsikaj zanimivega iz ptičjega življenja in predvsem iz življenja pri ljubljeni in hkrati osvojevalni kukavici.

RADIJSKA IGRA ZA OTROKE vsako nedeljo ob 8.05

7. 5. Svetislav Ruškuc: **PRIMIGA, ČE MOREŠ** (ponovitev)
14. 5. Jan Malik: **ZOGICA NOGICA** (ponovitev)
21. 5. Karl Heinz, W. Schrötter: **DOGODIVŠČINA ČAROVNICE PRIMULE PODPETLINJEK** (prva izvedba)
28. 5. **VESELI TOBOGAN**, javna otroška oddaja
4. 6. Dieter Waldmann: **STROJI STAVKAJO** (prva izvedba)
11. 6. Kristina Brenk: **MODRA VRTNICA ZA PRINCESKO** (ponovitev)
18. 6. France Puntar: **PIPA S TOPLO VODO** (prva izvedba)
25. 6. **VESELI TOBOGAN**, javna otroška oddaja.

BITKA NA SUTJESKI

Med 15. majem in 15. junijem 1943 se je bila na Sutjeski dramatična in herojska bitka za novo Jugoslavijo. Stodvajset tisoč dobro oboroženih sovražnikovih vojakov, posebej pripravljenih za to bitko, je sklenilo večkratni obroč okoli glavnine narodnoosvobodilne vojske, na čelu z vrhovnim štabom in tovarišem Titom.

V nobeni drugi bitki v narodnoosvobodilni vojni ni padlo na mestu in v tako kratkem času toliko žrtev kakor v peti sovražnikovi ofenzivi na Sutjeski. Na kraju te velike bitke so enote Udarne grupe NOV pustile več ko eno tretjino svojih borcev. Številčno močnejšemu sovražniku pa le ni uspelo premagati junaških partizanskih borcev, ki so jih spremljale izmučenost, lakota, nespečnost in tifus. Njihov herojski boj na življenje in smrt je dramatično popisal naš sodelavec Zvone Kržišnik v oddaji s preprostim naslovom Bitka na Sutjeski.

Pred poslušanjem te oddaje bo morda prav, če otroke na kratko spomnimo, kakšna je prirodna podoba Sutjeske in kako so potekali boji.

Sutjeska je ozka dolina, na nekaterih mestih stisnjena prav med

skalne strmine, tako da si skozi klisuro lahko utrepa pot samo reka z istim imenom in cesta. Dolina se nekoliko razširi pri Tjentištu, prav na kraju, kjer je bil boj najhujši, pa tudi tu je od vznožja do vznožja komaj tristo metrov. Vse naokrog so gozdovi in samota. Na pobočjih hribov je vasi le malo.

Na vzpetinici ob vznožju stoji spomenik herojem V. ofenzive: velik kvader iz črnega marmorja na veliki svetlorjavi plošči. Nekaj metrov vstran je tekla pot, po kateri so se pomikale divizije, da bi zlomile sovražnikov obroč.

To je bilo v začetku junija. Preboj čez Sutjesko je trajal nekaj dni in izgube na obeh straneh so bile strašne. Pripovedujejo, da je v samotnih gozdovih vseokrog Tjentišta še danes najti človeške skelete. Nemci so usmerili vse sile na uničenje glavnine partizanskih sil in vrhovnega štaba, vendar volje partizanskih enot, ki so se vrhu vsega morale bojevati še za nekaj tisoč ranjencev, niso mogli zlomiti. Partizani so žrtvovali veliko življenj, obranili pa so svojo glavnino in nemški načrti o hitrem uničenju partizanskih enot so tako vnovič in dokončno padli v vodo.

Nižja stopnja:

12. maja ob 14.05 II. program
13. maja ob 8.55 I. program

POJTE Z NAMI

Število pisem, ki smo jih dobili za našo zadnjo oddajo, predvsem pa njihova vsebina, nam kaže, da je združen oddaj: POJTE Z NAMI, OTROCI IN KATERA PESMICA VAM JE BOLJ VŠEČ, našla ugoden sprejem pri naših mladih poslušalcih. Za to novo obliko smo se odločili tudi tokrat, ko boste zbirali najljubšo pesmico med tremi novimi skladbami Janeza Kuharja.

Poskrbeli pa smo še za majhno presenečenje. Na oder studia 14 smo povabili Otroški zbor osnovne šole

Dolsko pri Ljubljani, ki ga vodi tov. Nežka Čad. Zborček je že nekajkrat pel za mikrofone našega radia, sodelovanje pri radijski šoli pa bo njegov prvi javni radijski nastop.

Kot pri zadnji oddaji, ne bodo najljubšo pesmico izbirali samo otroci v studiu, temveč tudi ti, ki bodo spremljali radijsko šolo pri sprejemnikih v šoli in doma. Ti nam naj sporoče, za katero pesmico so se odločili. Naš naslov: RTV Ljubljana, Radijska šola za nižjo stopnjo — Ljubljana, Tavčarjeva 17.

JOŽE HUMER RINGARAJA ZA BUDNICO

Korakoma

Janez Kuhar

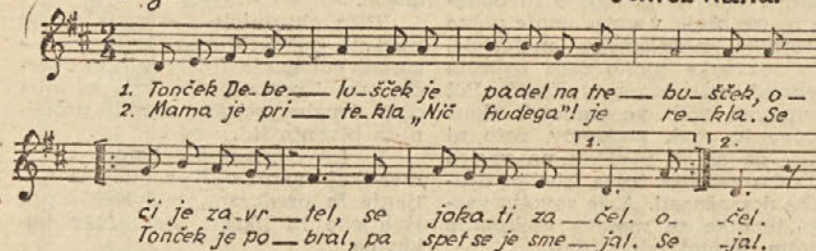

TONČEK DEBELUŠČEK

Hinko Medić

Šaljivo

Janez Kuhar

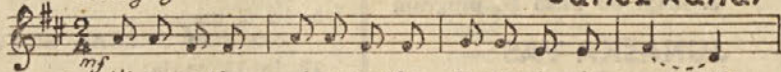

KJE JE COPATEK

MILENA BATIO

Kragajivo

Janez Kuhar

Srednja stopnja:

16. maja ob 14.05 II. program
15. maja ob 8.55 I. program

DEDEK IN VNUK

Na prste ene roke bi lahko prešteli književnike, ki so postali slavni zato, ker so svoje delo namenili otrokom. Med te redke izbranice sodi srbski pesnik Jovan Jovanović Zmaj.

Več kot pol stoletja je preteklo od njegove smrti — pa še vedno se vsi, ki se skušajo v pisanju za otroke, vračajo k njemu. To je potrebno omeniti — še važnejše pa je dejstvo, da ga tudi današnji otroci z užitkom prebirajo in se vedno znova vesele ob njegovih pesmih.

Zmaj Jovan Jovanović je pisal v srbskem jeziku, zato je povsem razumljivo, da so njegove pesmi zveste spremljevalke posebno srbskih otrok. Ob bogastvu njegovega literarnega dela pa bi bilo prav, da bi tudi naši otroci imeli večji izbor njegovih pesmi v prevodu. Tudi radijska šolska oddaja ne bo mogla zapolniti vrzeli.

Pesnik Zmaj Jovan Jovanović vnaša v svoje pesmi okolico, v kateri živi. Pa ne le to: neredko mu njegov domači kraj narekuje tudi vsebino. Ob prebiranju Zmajevih pesmi se pred nami razprostirajo ravnica Vojvodine, na kateri stoje osamljeni vodnjaki, jate rac pa potujejo v vaško mlako; žabe so tam,

ki od strahu skačejo v vodo, visoke štorkele in tu pa tam skupine košatih murv. Povsod pa se igrajo mehokoudi otroci, ki ne morejo pasti globlje kot na zelena tla. Tej pokrajini je podobno pri nas le Prekmurje in zato upam, da bodo mladim Prekmurcem Zmajeve pesmi še posebno všeč. V hribovitějšíh predelih Slovenije pa bodo pesmi velikega srbskega pesnika poslušalcem poleg otroškega sveta predstavile tudi ravno prostranstvo Vojvodine, v kateri živijo skupaj vse narodnosti. Mačke in knjige pa imajo skoraj pri vsaki naši hiši — in teh je v Zmajevih pesmih tudi veliko.

Jovan Jovanović Zmaj je v mladosti odpotoval iz rodne Novega Sada, da bi se izučil za zdravnika. Živel je v raznih krajih — krog svojega življenjskega potovanja pa je zaključil spet v Novem Sadu.

Ni naroda, ki ne bi imel svojega velikega pesnika. Mnogo jih je znanjih po vsem svetu. Redkeje pa so posejani, ki bi se lahko pohvalili z nazivom »čiča« — to je stric, dobri stric vseh otrok, kot se je podpisoval in kakor je še dandanašnji znan Jovan Jovanović Zmaj — Čika Jova Zmaj.

Višja stopnja:

16. maja ob 14.05 II. program
18. maja ob 8.55 I. program

NENAVADNI POGOVORI VI.

Sesto, zadnjo oddajo na temo Državljska vzgoja je pisec zasnoval predvsem s tremi težnjami. Najprej je hotel z njo dati resumé vse serije, ki je bila sestavljena, kot se poslušalci morda še spominjajo, iz naslednjih delov: 1. Kaj je družba, 2. O nastanku in razvoju družbe, 3. Prehod v brezrazredno družbo, 4. Družbena ureditev SFRJ — I. del in 5. Družbena ureditev SFRJ — II. del. Hotel je tedaj povezati trditve in spoznanja in jih smiselno zakrožiti, tako da ostane poslušalcu, ki je sledil ciklusu, enoten pogled na vso snov.

Drugi namen zadnje serijske oddaje je v tem, da govori tudi sama zase, nevezano od prehodnih. Ohraniti skuša samostojno vzgojno vrednost, čeprav mora ta vrednost nujno biti manjša za tistega, ki prejšnjih oddaj ni poslušal.

In tretji namen: oddaja skuša izpopolniti nekatere vsebinske vrzeli, ki so nastale zaradi omejenega časa in obsežnosti snovi v teku serije. Pisec hoče torej še z dodatki in izpopolnitvami zkratiti razpoko vsepovsod tam, kjer jih je po oprav-

ljenem delu opazil. Sem sodi na primer beseda o pravicah in dolžnostih človeka — posameznika v sistemu SFRJ.

Sklepna oddaja ima naslov: Nadaljnji družbeni razvoj Jugoslavije. Tu ne gre za kakšne prerokbe, ampak za smeri, ki so pogojene na eni strani z ekonomsko političnimi silnicami prehodne brezrazredne formacije, na drugi strani pa s programom ZKJ in Socialistične zveze — kar je v bistvu isto. Tako sklepna oddaja kot vsa serija sta se skušali povsem izogniti nasprotujočim si situacijam, ki včasih obstoje in še nastajajo med življenjsko prakso naše družbe in socializmom, kakor ga utemeljuje in načrtuje marksistična znanost. Prvih šest oddaj o državljski vzgoji se je omejilo na pozitivne trditve, ne da bi se spuščalo v negacijo ali kritiko posameznosti. Ob predpostavki, da so poslušalci radijske šole za višjo stopnjo osvojili ali pa si vsaj približali to pozitivno znanje, bo mogoče v prihodnjem šolskem letu razviti državljsko vzgojo tudi v kritični ali polemični smeri.

ZELENA POMLAD

V letošnji sezoni smo se bili tam v začetku namenili v treh oddajah, v treh podobah iz prirode predstaviti tri letne čase: zlato jesen, belo zimo in zeleno pomlad — kakor jih je označil avtor Ivo Zor. Ob obeh dosedanjih slikah je dokaj dobro uspel namen opozoriti mladega poslušalca na tipična znamenja posameznih letnih obdobij, pa tudi na drobne posebnosti, ki jih pa človek ne vidi zmerom, čeprav so normalne in vsakdanje. S tem je gotovo dosežen še dodaten namen: navajati otroke k natančnejšemu opazovanju. Tudi tretjo, pomladno podobo sestavlja avtor iz takšnih drobcev, da bodo tudi po radijskem, tem tako izrazitem slušnem mediju, vzbudili v poslušalcu željo po opazovanju in mu povedali, da bo odkril marsikatero drobno zanimivost in lepoto, če bo hodil zunaj, v prirodi, odprtih oči in ušes, tiho in z občutkom.

Takoj spočetka predstavi poslušalcem Mejačevega Francka, ki ima sicer najdlje v šolo, a nikoli ne zamudi. Tokrat obišče doma svojega živga, a marljivega domiselnega šolarja učiteljica Marta. Med drugim se zaslučuje pogovor okrog koledarja, ki ga opazi učiteljica na steni. Vanj si Francek vsak dan nariše, kar novega opazi v naravi. Skupaj pregleda dosedanje zapiske in tako zvedo tudi poslušalci, kaj vse je Francek to pomlad videl in doživel. Učiteljici je domislica vseh in naslednji dan opozori nanjo ves razred.

V nadaljevanju pouka pripovedujejo svoja doživetja iz prirode šolarji drug za drugim, in se te pripovedi vključujejo v oddajo kot slike.

Prvi je na vrsti Matjažek. Domačim je onidan nesel v gozd malico in drevesne sadike, ker so na novo zasajali tam, kjer so podrli, kar je drevja požgodovala in polomila zima. Pes Perun, ki ga je spremljal na tej poti, se mu je iztrgal, se pognal v podrast in vzdignil z gnezd valeče fazanke. Logar, ki se je na lepem znašel ob Matjažku, je Perunu zagrozil s kroglo, a ko je fant spravil psa na vrh, sta se pomenila o tem, kako je fazan speljal Peruna od gnezd, pogovorila sta se o koristnosti fazanov, o nešteti gnezdih v podrastu in na drevju, o skrbi za živali, o skrbi za gozd in drugem. Poslej hodi Matjažek v gozd sam, odkril je prenekatero gnezdo, a nobenega nikomur ni izdal, pač pa trosi v bližini za valeče ptice zrnja ali drobtin, če le ima kaj pri roki.

Nižja stopnja:

26. maja ob 14.05 II. program
27. maja ob 8.55 I. program

OD SLA DO TELEVIZIJE

Casovno smo to oddajo predvideli že prej, v začetku drugega polletja, a se nam je realizacija zavlekla. Morda se tudi vsebina oddaje ne sklada povsem z učno snovjo, prepričani pa smo, da bo oddaja lahko koristna dodatke k splošni razgledanosti malega šolarja, saj pripoveduje o tem, s čimer pride danes v stik malone že vsak naš otrok. Pripovedovala bo o razvoju telekomunikacij, spoznavanju na daljavo.

Prvi prenašalec poročil je bil prav gotovo sel in še danes se ga poslužujemo, kadar pošljemo koga kam s sporočilom; naša oddaja omeni tudi najslavnejšega sla v zgodovini — maratonskega sla. Pozneje so začeli ljudje za prenos poročil uporabljati ognje, ki so jih kurili na vrho-

Druga je dobila besedo Barbika in pripovedovala o svojem srečanju s staro ženičko, ko je šla po prst za pomladansko presajanje. Govorili sta o zdravnih zeliščih, o pomladnem cvetju, o tem, da zraste v tem času že tudi kaj dobrega za v lonec (mavrahi na primer), o muhastem vremenu, pri čemer sta prišli na domače, slovensko poimenovanje mesecev, in še o čem.

Dreček pa je povedal o svojem razgovoru s študentom (biologom), ki ga je bil srečal pri podrtih borovcih, ko je ta iskal hrošče za svojo zbirko.

Oddaja je dovolj razgibana, nakaže marsikatero podrobnost in upamo, da jo bodo poslušalci s pridom poslušali.

Srednja stopnja:

23. maja ob 8.55 I. program
24. maja ob 14.05 II. program

OTROCI REVOLUCIJE

Še en spomin: spomin na otroke revolucije.

Ko je po vsej naši domovini začelo pokati, ko so gozdovi zažveleli in so naši prvi partizani začeli nezprosni boj z okupatorjem, takrat so tudi otroci prišli za puške. Bile so sicer izrezljane iz lesa, a bile so in pozabili so na igrače, na mlinčke ob potokih. Na kuštrave glave so si posadili titovke. Prevzeli so prve odgovornosti. Nastajali so prvi pionirski odredi — njihovo geslo je bilo: pomagati partizanom in domovini. Gruče otrok po vaseh in mestih so se spreminjale v organizirane skupine, ki so jo sovražniku mnogokrat pošteno zagodele. In partizani so bili zavoljo tega ponosni na svoje mlade borbene tovariše. Na osvobojenem ozemlju, takoj v drugem letu vojne, so nastajali prvi pionirski odredi, ki so bili organizirani kot prava partizanska vojska. Okrog Šmarjete in Trebnjega na Dolenjskem so bile pionirske čete. Vsaka je imela svojega komandanta, komisarja in druge funkcionarje. Pionirji so korakali po vaseh opremljeni z lesenimi puškami in prepevali partizanske pesmi. Največ veselja je bilo, kadar je prišla k njim partizanska brigada. Takrat so zbirali za borbe živež. Imeli so polne roke dela.

Tudi v okupirani Ljubljani so delovali pionirski odredi. Nekateri pionirji so že prej delali po navodilih svojih starejših bratov in sester, zato so se kaj hitro znašli in skupaj organizirali sestanke, na ka-

Šopek na modrem ozadju — tako je akademski slikar France Slana leta 1964. leta podnaslovil eno izmed svojih številnih oljnatih slik in mi smo mu ga ukradli za naslov ene izmed svojih oddaj.

Odločili smo se namreč, da posvetimo eno izmed letošnjih zadnjih oddaj radijske šole za srednjo stopnjo estetski vzgoji ali določneje — likovni vzgoji. Da bi se k svojemu namenu približali čim manj abstraktno, smo si rekli, da poiščemo slikarja, ki nam bo rad razgrnil svoje slike in nam hkrati tudi znal povedati o njih, kar je povedati treba in kar beseda zmore. Ni bilo treba dolgo premišljevat. France Slana je eden takih, je velevelo upanje. In res. Ni ga bilo treba kdove kako pre-

terih so si potem razdelili naloge. Znani so bili pionirji iz Most. Po ulicah so včasih nastlali letakov, da so Italijane pošteno jezili. Njihovi vrstniki so bili iz Siške, Viča in Bežigrada. Vtihotapljali so se v vojno bolnico in tam jemali šotorska krila za partizane, rezali brzojavne žice, vrtali luknje v železniške cisterne z bencinom in odpirali na tovornih vagonih poklopce, kjer spuščajo olje. V odprtine so potem vsipali pesek in blato. Siškarji so leta 1943 zažgali zastraženo vojaško barako, v kateri je bilo skladišče orožja. Posebno pa se je izkazal prvega maja tega leta pionir Ličen, ki je kljub številnim italijanskim stražam obesil našo zastavo s peterokrako zvezdo na najvišjo smreko pod Gradom. Za to akcijo je dobil Ličen posebno odlikovanje — sliko maršala Tita. Pionir Ličen je pozneje padel.

In pionirji na Gorenjskem. Ze prvo leto vojne so pionirji iz Železnikov pomagali borce. Svojo organizacijo so imenovali »Rdeča roža«. Obveščali so partizane o vsem, kar so počeli Nemci. V Martinju vrhu so imeli pod skalo železno kanto in vsak dan je eden izmed pionirjev odnesel tja sporočilo, ki so ga skupaj sestavili, iz kante pa je vzel časnike in letake, ki so jih potem pionirji raznesli po Železnikih.

Za hišo so imeli pravi bunker, kjer so skrivali bombe (te so pobirali iz nemških kamionov, ki so pripeljali v Železnike in so stali za cerkvijo). Pridružili so se jim še pionirji iz okoliških krajev in so postali »Pionirska brigada Ratitovec«. Za svoje delo so prejeli več pohval, na III. kongresu IMS pa celo v trajno last prehodno zastavico, ki jo še zdaj hranijo v šoli v Železnikih.

O pionirjih v Beli krajini je pisala Vida Brestova v knjigi Orehovo leto.

Višja stopnja:

Šopek na modrem ozadju — tako je v svojem slikarstvu, je preprost in naraven tudi, kadar se pridete z njim domenit za srečanje in pogovor o njegovem delu.

Razgrnil je pred nami svoje delo in svoje življenje, svoje spomine in svoje načrte. Soočili smo umetnikovo življenjsko pot z njegovo likovno izpovedjo — in prav po tistem vam lahko zaupamo, da pravzaprav ves čas nismo imeli v mislih samo in zgolj Franceta Slane, pač pa slikarje in umetnike nasploh. Tako je slikar Slana v tej oddaji samo simbol; z drugimi besedami — oddajo smo pripravili zavoljo globljega vpogleda v za nas krivnostni svet upodabljačev umetnosti, France Slana pa nam je bil pri tem sašo v dragoceno pomoč.

Zato je prav, da se malce pobliže seznanimo z njim. Kdo je in odkod so ga prinesla pota življenja? Rojen je bil 26. oktobra 1926 v Bodislavcih pri Ljutomeru. Akademijo upodabljačev umetnosti v Ljubljani je končal pred osemnajstimi leti — 1949. Nato je kdove kolikokrat razstavljal, bodisi sam bodisi v družbi z drugimi slikarji. Ljubljana, Zagreb, Beograd je zapisano na zemljevidu njegovih dosedanjih razstav, in še: Dubrovnik, Velenje, Celje, Zagorje, Kranj, Novi Sad, Kairo, Celovec, Wuppertal, Rim, Idrija, Maribor, Sombor, Sarajevo, Skopje, Subotica, Čačak, Zadar, Rijeka, Oslo, Praha, Bratislava, New Delhi, Atene, New York, Paris, Mexico City, Linz, Graz... Le-kdo bi našteval!

Da nam bo Slana — slikar še nekoliko bližji, preden mu prisluhnemo v oddaji, izpišimo nekaj iztrganih stavkov iz kritičnih ocen, zapisanih v njegovem katalogu. »Za Slanovo slikarstvo je značilno predvsem precizno, jasno koncipirano in izraženo razmišljanje, ne da bi zato njegova oblika utrpela bistvene spremembe... Slikarjev tematski krog se zdi na prvi pogled kar preveč izhajajoč iz domače motivike in zvest domači umetniški tradiciji... Toda tisti, ki bi iskal v Slanovem slikarstvu poveljanje domače pokrajine, se je zmotil. Res pomeni slikarju pristno domače okolje, njegov likovni, recimo, neke vrste lepotni ideal, ob katerem poetizira. Toda ta poezija domačnosti stremi predvsem za izpovedovanjem resničnosti, ki pa ji je estetiziranje zaradi njega samga tuje... Njegova čustvena izpoved pridobiva značilno vizionarnost, za katero bi lahko trdili, da jo je slikar, ki si je bil v svesti, saj je izhajala iz njegovega ostrega, vsebinsko bogatega realizma, vedno skušal nekje prikriti. Odtod tudi sled te poetične note, ki zazveni v njegovih hribih in kmečkih domačijah, ob bežnem pogledu na ubrano barvno skalo mehko se prelivačje rjavine, črtnine in sivine...«

23. maja o 14.05 II. program
25. maja ob 8.55 I. program

NASPROTJA V LATINSKI AMERIKI

Kot nemiren popotnik in vesten zapisovalec življenja bo Bogdan Pogačnik le malokomu neznan. Njegove reportaže, intervjuje, zapise in poročila redno prebiramo na straneh naših časopisov, lani pa je pri mariborski založbi Obzorja izšla tudi potopisna knjiga z zelo značilnim naslovom Povsod so ljudje.

V tej knjigi Bogdan Pogačnik med drugim piše tudi o svojem bi-

vanju v Latinski Ameriki, o njenih gospodarskih in političnih problemih, o njeni zgodovini in kulturi. Zato smo ga zaprosili, naj o nasprotjih v Latinski Ameriki pripravi oddajo.

Oddaja bo v grobem prikazala ves južnoameriški kontinent in osvetlila številne probleme, ki ga tarejo, na dostopen, otroku primeren način. Opremljena pa bo s posnetki originalne glasbe.

EKSPRESIONISTI RELIGIOZNE SMERI

V slovenski književnosti med obema vojnoma se je kot določena oblika reakcije na poezijo naše moderne in njenih posnemačev, zlasti na župančičevo liriko, izoblikovala posebna umetniška smer — ekspresionizem. Nastala je pod vplivom enakega literarnega gibanja v Nemčiji in Avstriji in je bila nedvomno ena najpomembnejših smeri v našem tedanjem literarnem življenju. Ekspresionizem se kajpada ni omejil samo na književnost, ampak je segel na vsa področja našega duhovnega ustvarjanja, uveljavil pa se je pri nas zlasti v slikarstvu, glasbi in književnosti.

O ekspresionizmu v književnosti — zakaj tokrat nas zanima samo ta — je zapisal kritik, publicist in literarni zgodovinar Anton Ocvirk med drugim tudi tole:

»V nasprotju z impresionističnim prikazovanjem realnosti se je moderni pesnik začel poglobljati vase in z drzno neizprosno razodajati svoja notranja doživljanja. Narava, ki jo je prejšnji rod tako čutno oboževal in opisno podajal, je izgubila zanj svojo negibno prisotnost, postala je razgibani del njegove osebnosti... Predmeti, stvari in bitja, ki nas obdajajo, so izgubila v novi liriki svojo stvarno težo in so zaživila v območju zakonitosti, ki so povsem v opreki z vzročnostjo realnosti. Vsa nesoglasja med vidnim in nevidnim, abstraktnim in konkretnim, so se zabrisala, pojmovni svet ekspresionistične umetnosti se je porajal v svetu duhovne resničnosti. S tem, da današnji pesnik zavrgel priroden red stvari, je moral nujno zavreči tudi stara, že obrabljena sredstva. Tako se je rodil nov, svojevrsten slog, do skrajnosti razgiban v podobah, na videz raztrgan, nedosleden, nabrekli, izumetničen, a vendarle notranje sproščen, pristen...«

Idejno ekspresionizem temelji na zahtevi po moralno očiščenem in

prerojenem človeku, je ogorčen nasprotnik sodobne civilizacije, kapitalizma in njegove ekonomike, ki je razdiralno vplivala na človekovo duševnost in na medčloveške odnose. Ekspresionisti so nastopali tudi zoper vojno in človekovo zlo usodo v svetu ter s se najraje zatekali v neke izmišljene, idealne svetove, ki so si jih ustvarjali v svojem duhu. Ekspresionizem taji življenjsko resničnost in skuša ustvariti svojo lastno podobo življenja zunaj nje. V tem se marsikje približuje idealističnemu svetovnemu nazoru, zato ni naključje, da se je ekspresionistična smer v slovenski književnosti uveljavila predvsem med katoliškimi pesniki in pisatelji.

V vrsti religioznih pesnikov-ekspresionistov sta se nedvomno najvidnejše zapisala Anton Vodnik in Edvard Kocbek, čeprav je med njima v vsebinskem in oblikovnem pogledu velikanski razloček. Anton Vodnik je veliko bolj poduhovljen, zračen in v svojem iskanju odgovora na poslednja vprašanja življenja dosti bolj privzdignjen nad konkretno stvarnost, medtem ko je Kocbek v svoji najboljši poeziji te dobe veliko bolj zemeljski in stvaren, v čemer je marsikje soroden pesniški izpovedi Alojza Gradnika. V naši oddaji bomo skušali pokazati bistvene značilnosti enega in drugega, poleg njiju pa še vrsto pesnikov, ki sodijo ali ki jih še lahko prištevamo v ta krog (Joža Lovrenčič, France Vodnik, Stanko Majcen, Vida Taufer...).

Kljub temu, da snov te oddaje že močno presega učni program, bo prav, če oddajo poslušajo vsi tisti, ki so slišali prejšnje o ekspresionisti in socialnih pesnikih, da bo tako podoba slovenske književnosti med obema vojnoma popolnejša. Ciklus seveda s to oddajo še ni zaključen, marveč se bo nadaljeval prihodnje leto.

Nižja stopnja:

2. junija ob 14.05 II. program
3. junija ob 8.55 I. program

RIŠEM LETNE ČASE

Šolsko leto se bliža h koncu, učna snov je tako rekoč obdelana, le še pregledne obnove so na vrsti, ponavljanje in preverjanje znanja. In ker je na tej, na nižji učni stopnji, spoznavanje prirode važen predmet, saj je prepletal šolsko delo s svojo snovjo iz tedna v teden, od začetka do konca, se nam je zdelo primerno, da tudi v radijski šoli zberemo v posebni oddaji vtise, ki jih je učenec nabral, in znanje, ki si ga je pridobil, ter vse to povežemo v podobo dogajanja v prirodi skozi vse štiri letne čase.

Ko je avtorica Joža Zagorc iskala najprimernejši način za to ne preveč lahko nalogo, se je odločila končno za otroško igro, nenavadno sicer, a prav posrečeno: deček in deklica sproti rišeta, kar v naravi opazita. Rišeta letne čase.

Pomlad rišeta zeleno, belo, rožnato, z modrim nebom in hitečimi oblaki, rišeta dedka ob čebelnjaku, muco z mladiči na dvorišču in kokljo s piščanci, rišeta prve metulje, potok z otroškimi mlinčkom, ptice, ki gnezdiijo, in še in še, zakaj veliko je risb o pomlad. Potem rišeta poletje z brezoblačnim nebom in vročim soncem, zlata žitna polja, kosce na travniku, nevihto, ki prinaša strah in trepet, rišeta kres in jagode

in borovnice in obilo sadja in hlad poletnega gozda z njegovim življenjem. Tako rišeta še jesen z njenimi značilnostmi in nazadnje še zimo.

Ob koncu sestavita risarja iz risb slikanico. Letne čase pa ločita s praznim listom papirja. Tako je nastala zelo lepa knjiga o letnih časih. Čez leto dni jo spet vzameta v roke. Z veseljem jo znova pregledata, prazni listi v njej pa jim vdihnejo novo misel. Nanje pišeta. Na prvi list napišeta posvetilo:

Knjiga ti je zvest tovariš,
v njej nikdar se ne prevariš
že ko prvič v šolo greš,
pozabiti je ne smeš,

potem pa naslednji list besedilo za uvod v posamezne letne čase. Tako prvo leto. Vsako naslednje leto pa sta dodajala nove in nove risbe, kar sta pač novega zvedela o življenju in dogajanju v naravi in kar sta znala narisati. Tako je bila njuna knjiga iz leta v leto lepša in popolnejša, bila je res edinstvena knjiga o letnih časih.

Dogajanje v naši oddaji resda ni kdove kako razgibano, bo pa lahko v dobri izvedbi prav posrečena obnova med letom nabranega znanja, hkrati pa morda koristen namig za posnemanje.

MAČEK NA DOPUSTU

Naslov oddaje smo povzeli po naslovu ene izmed pesmi Toneta Pavčka. Naš namen je namreč, da bi priljubljenega mladinskega pesnika šolarjem predstavili.

»Maček na dopustu« je naslov tudi njegove prve zbirke pesmi, ki jo je poklonil otrokom že leta 1957. Danes je knjiga razprodana, a pri otrocih bi jo našli.

Poleg književnega ustvarjanja in zaposlitve na svojem službenem mestu na RTV — v novejšem času pa vodi tudi Mladinsko gledališče — najde še vedno časa za otroške verzije. Priobčeval jih je v številnih otroških listih in pionirskih prilogah v Cicibanu, Pionirju, Najdihojci, Mladem rodu itd.

Po prvi otroški zbirki pesmi je pesnik izdal drugo zbirko, namenjeno odraslim: »Sanje, živijo dalje«.

Potem so izšle slikanice »Juri Muri v Afriki«, »Sonček v žepu«, »Polž pred nebotičnikom« in zbirka »Velesenzacija«. In zopet vam pripravljamo novo zbirko.

Višja stopnja:

6. junija ob 14.05 II. program
8. junija ob 8.55 I. program

AVSTRALIJA

... Veliko dokazov je, da so prišli iz Indije in sploh iz južnega dela Azije, potujoč od otoka do otoka. Zdaj živijo v notranjosti avstralskega kontinenta. Zbirajo se v horde in vsaka taka skupina ima svoje določeno ozemlje, po katerem potuje iz kraja v kraj na lovu za hrano. Če pa pripadniki ene skupine zaidejo v lovišče sosedov, potem tvegajo življenje. Tako pride mnogokrat do bojov in vojn med dvema sosednjima hordama.

— Oprostite, prosim, ampak govorite v sedanjem času. Ali se to potemtakem še vedno dogaja?

»Seveda. Toda le v notranjosti kontinenta, nikar ne pozabi na to... No, ker se selijo iz kraja v kraj, si črnci ne zidajo hiš ali postavljajo šotorov, marveč se ponavadi zatekajo v zavetja jam in skal. Ko v tistem kraju zmanjka hrane, se selijo

naprej... in tako gre vse življenje. Včasih si napravijo zavetišče iz lubja, če ga le najdejo kje v bližini. Če pa nameravajo ostati nekje dlje časa, si napravijo nekakšno kolibo, in sicer tako, da zarijejo v zemljo dve viličasti rogovili, na njiju pa postavijo počezno vejo ter potem na vse to naložijo lubje. Če je v kraju, kjer taborijo, veliko komarjev, potem cel šotor dvignejo na podstave, pod katerim pustijo ponoči tleti ogenj, da dim odganja mrčes...«

Tako nam je iz Melbourn pisala ljubljanska študentka Ana Sefer. Kar navajamo, je samo eden izmed toliko zanimivih odlomkov, zaradi katerih smo jo zaprosili, naj o avstralskem kontinentu napiše oddajo za radijsko šolo. V oddaji bo Avstralija prikazana tako, kot jo doživi naš mladi človek, ki pride tja prvič in samo začasno.

Nižja stopnja:

9. junija ob 14.05 II. program
10. junija ob 8.55 I. program

ZVEZDICA ZASPANKA

Zvečer se na nebu zvezde zbude. In vsako noč, prej ali slej, privesla mednje boter Mesec. Jadra čez nebo in šteje, šteje te milijarde zvezd, da se prepriča — ali je vsaka tamkaj, kamor sodi. Včasih pridrvi čez nebo tudi komet Repatec, kurir in pismo- noša, in prenaša pošto od zvezde do zvezde.

Tudi tistega večera pride Repatec v goste in pove, da je na Zemlji nekaj narobe. Otroci jokajo in ne morejo zaspati; mornarji tavajo z barko po morju in ne najdejo poti v luko; pesnik sloni ob oknu, misli in razmišlja, a ne najde rime na besedo lonec.

Tedaj pa že privesla prek neba Mesec in šteje zvezde. Ena manjka! Zato je torej na Zemlji narobe! Manjka zvezdica Zaspanka. Spet je zamudila službo. Mesec jo ošteje, ko pride, za kazen pa jo pošlje na Zemljo in tam naj ostane vse dotlej, dokler ne bo dokazala, da je dovolj pametna za službo na nebu.

Vse upiranje Zaspanki ne pomaga. Ruto si zaveže, da skrije pod njo svoje zlate lase, Repatec jo

vzame šupo-ramo in jo odnese na Zemljo.

Tu pride zvezdica Zaspanka do velikega mesta. Semen je, na njem pa kup znamenitih komedij. Med drugim ponuja nekdo za dva solda pogled skozi daljnogled na Mesec. Zvezdica Zaspanka nima denarja, zato ponudi komedijantu svoj zlati las za plačilo. To — o zlatih laseh — sliši razbojnik Čeferin, tisti, ki ima kamen namesto srca. Polakomni se Čeferin zlata in premami Zaspanko, da pride v njegovo kolibo. Ko bo zaspala, ji bo ukradel lase.

Toda zvezdici zdaj ni do spanja. Najprej očedi razbojniku dom, potem očedi še njega, le počesati ga ne more, ker nima glavnika. Pozabil ga je bil, ko je zbežal z doma, a pisati ne more ponj, ker je treba v pismu napisati mami »Ljuba mama«, besedice »ljuba« pa »kamen«, ki ga nosi v prsih, ne pozna.

Tedaj vzame Zvezdica Čeferina za roko in ga uči. In napišeta: »Ljuba«. In ko to napišeta, se oglasi v razbojniku srce in v zahvalo poljubi Zvezdico na čelo.

Jacobus Gallus Carniolus: Smolikov „Živalski svet“

V založbi Slovenske matice je izšla tristo strani obsegujoča zbirka posvetnih vokalnih skladb z naslovom **Harmoniae morales**, velikoga slovenskega skladatelja iz druge polovice šestajstega stoletja Jacobusa Gallusa Carniolusa.

Izvirnik, ki je služil kot predloga izdaji Slovenske matice, je izšel v tiskarni v letih 1589 in 1590 v Pragi. Zbirka vsebuje četrdeset skladb, pisanih za štiriglasni mešani pevski zbor (cantus, altus, tenor, bassus). V izvirniku je bil po tedanjih praksah vsak glas tiskan v posebnem zvezku. V novi, zelo lepo opremljeni izdaji Slovenske matice, je celotna zbirka nastopila v eni sami knjigi, in to v pregledni, praktični obliki in v sodobni notaciji. Izdajo zelo poživljajo faksimilni iz različnih strani danes že zelo redkih izvodov izvirnika.

Novo izdajo je uredil in napisal obsežen zbirski muzikolog prof. dr. Dragotin Cvetko, predstojnik muzičnega oddelka filozofske fakultete

univerze v Ljubljani, avtor vrste dragocenih znanstvenih del o slovenski glasbi, med drugim tudi monografije Jacobus Gallus Carniolus (Slovenska matica 1965). Transkripcija in spartiranje skladb je delo Ludvika Zepića, dolgoletnega vodje glasbenega oddelka Narodne in univerzitetne knjižnice v Ljubljani in neumornega proučevalca Gallusovega skladateljskega opusa. Notne tekste sta revidirala in napisala revizijsko poročilo dr. Dragotin Cvetko in Ludvik Zepić. Skladbe je notografsko pripravil Maks Simončič, knjigo je opremil Janez Bernik, tiskala in vezala pa Ljudska pravica. Izdajo knjige sta subvencionirala sklad SRS za pospeševanje kulturnih dejavnosti in sklad SRS za pospeševanje založništva.

V uvodu utemeljuje dr. Cvetko vzroke in pobude za nastanek teh posvetnih skladb, saj se je Gallus do nastanka zbirke *Harmoniae morales* posvečal le ustvarjanju cerkvenih glasb. Te izrazno zelo bogate skladbe,

komponirane na posvetna besedila v latinskem jeziku, so oblikovno blizu madrigalu, najpomembnejši obliki posvetne vokalne glasbe v dobi renesanse. V uvodu so prikazane tudi kompozicijske značilnosti teh Gallusovih skladb, predvsem v pogledu ritmike, melodike in akordike. Podrobnejše komentarje k posameznim skladbam podajata avtorja izdaje v revizijskem poročilu. Uvod in revizijsko poročilo sta prevedena tudi v francosko (prevod Vida Sturm).

Publikacija je izrednega pomena tako za nas Slovence kakor tudi za vse glasbeni in kulturni svet. S to izdajo je omogočen vsem ljubiteljem

glasbene umetnosti dostop v doslej skoraj nepoznano zakladnico Gallusovih umetnin.

Harmoniae morales je že druga tovrstna glasbena publikacija, ki je izšla v založbi Slovenske matice (prva *Skladatelj Gallus, Plautius, Dolar in njegovo delo*, uredil dr. Dragotin Cvetko s sodelovanjem Ludvika Zepića, 1963) in upajmo, da ji bo sledila še vrsta drugih. Saj naša glasbena dediščina ni tako skromna in neznanstveno kvaliteta, kot se zelo pogosto misli. Iz našega naroda so izšli preneka- teri ustvarjalci, ki po kvaliteti svojih del ne zaostajajo za danes v svetu že priznanimi skladatelji, s katerimi so skupaj klesali glasbeno podobo svojega časa ter s svojim delom marsikaj prispevali k razvoju glasbene umetnosti. Naša dolžnost je, da te ustvarjalce in njihove umetnine izrgamo pozabi in da jih v čim popolnejši obliki posredujemo vsemu kulturnemu svetu.

Tomaž Segula

Pri Državni založbi Slovenije je pravkar izšla zanimiva knjiga **„Živalski svet“**, prevod nemškega avtorja H. W. Smolika. (Prevodil jo je prof. Alojz Serčelj). V eni sami knjigi — zares zajetni, saj obsega skoraj 800 strani na finem antik papirju — je pregledno in sistematično, hkrati pa zelo jedrnat prikaz pisanj živalskega sveta od enoceličarjev do vretenčarjev, množica živali, kakršno je bilo doslej komaj mogoče spraviti v eno samo knjigo. Ob opisu — poleg zelo nazornih risb zvemo še vrsto podatkov o posameznih živalih: kako se hranijo, razmnožujejo, prilagajajo okolju, bijejo za svoj obstanek, kakšni nagoni in izkušnje vodijo njihovo življenje. Podrobnejši so opisi navad, sposobnosti in vedenje živali. S posebno pozornostjo je prikazano razmerje živali do okolice, do človeka.

Ni dvoma, da smo Slovenci glede razvoja sodobnih bioloških znanosti v veliki zamudi. Kakor je to nelogično sprito narave naše družbene ureditve, ki hoče graditi na razvoju naravoslovnih znanosti in tehnike, je vendarle res. Vsa povojna leta smo pogrešali večjega poudarka in večjo pozornost na sodobnih dognanjih biologije; šele zdaj začnemo popravljati zamujeno. Velik razmah bioloških znanosti v svetu bo moral tudi pri nas slekoproj imeti svoj odziv. Prevodi znanstvenih del, kot je Smolikov **„Živalski svet“**, nas o tem prepričujejo.

Knjiga, ki je izšla prvič v originalu leta 1960 in v dveh letih doživela 4 izdaje, bo gotovo dobrodošel pripomoček profesorjem, dijakom in študentom, ne nazadnje pa tudi vsem, ki jih zanima naš živalski svet.

HANS WILHELM SMOLIK
ŽIVALSKI SVET
DZS

Pred tretjim srečanjem mladih pevcev v Ljubljani

LJUBLJANSKO SREČANJE MLADIH PEVCEV si je v zamisli in izvedbi obeh prirediteljev v treh letih izoblikovalo svojo lastno posebno podobo. Njegova glavna značilnost je, da je v rokah šolskega zavoda (prosvetno pedagoške službe) in zavoda za estetsko vzgojo in dejavnost mladine (Pionirskega doma). To mu daje posebne možnosti in nalaga posebne naloge estetske in kulturno vzgojnega značaja. Prvi in glavni namen ljubljanskega srečanja mladih pevcev je vzgoja. Zato pa niti tekmovalnost niti zgolj revija. Prireditelja sta izbrala naslov »srečanje«, da bi poudarila razliko in z eno besedo izrazila bistvo: resnično srečanje šolskih pevskih zborov in njihovih zborovodij, da se med seboj spoznavajo, poslušajo in uče. Da v širšem krogu pokažejo rezultate svojega dela in svoj napredek in da dobivajo ob tem novih spodbud za petje v zboru ter za delo z zborom. Da se med njimi razvija solidarnost, zdrava kritičnost in resnično tovarštvo. Da se spletajo prijateljske vezi tudi med posameznimi zbori, ki lahko povezujejo Ljubljano z bližnjo in daljnjo okolico, pa tudi dokaj pisani teren od Kamnika do Hrastnika, med seboj. Naslov »srečanje mladih pevcev« torej ni slučajno- sten, temveč specifičen in označuje opisani poseben pomen prireditve, hkrati pa tudi mladinsko pevsko gibanje s temi značilnostmi. Prav ta- kod tudi ne želi biti le rezultat ugodnih naključij, temveč si želi s kon- kretnim delom in jasno zastavljenimi cilji ustvariti tradicijo, ki je pogoj za razvoj, rast in kvaliteto ter za izoblikovanje nove, sodobne vsebine in delovnih metod v mladinskem zborovskem petju.

di pevci in poslušalci še zmožni zbratosti, sedem zborov, katerih vsak nastopi s tremi pesmimi. Koncertni večer začne in sklene skupna pesem, ki je manifestativnega značaja. Vsako leto namreč srečanje počasti enega od pomembnih in za- služnih živečih slovenskih mladinskih skladateljev ali glasbenih pedago- gov tudi tako, da zapoje vsi mladi pevci, ki so naenkrat v dvo- rani, enoglasno skupno pesem iz njegovega skladateljskega opusa in da prinašajo posamezni zbori nje- gove pesmi in svojih sporedih. Pri- reditelja želita s tem omogočiti pev- cem osebni stik s skladateljem, ki ga poznajo iz pesmi in se mu na skromen način zahvaliti za njegovo delo. S pevci pa ga še tesneje pove- že želja, da napiše za srečanje novo pesem, ki jo s posvetilom ob- javi notna zbirka.

S skupno pesmijo želita priredi- telja ustvariti tudi bolj sloven- sku dušo, še tesneje povezati vse pevce v skupnem petju, zagotoviti so- delovanje vseh prav do konca kon- certa in dati koncertu ne le enoten in urejen začetek, temveč tudi sklop: vsak koncertni večer naj bo lepo oblikovana in zaključena celota. Poleg tega pa želita pokazati, da je lahko tudi množično petje kvalite- tno, če je dobro pripravljeno. Vse šole dobe note skupnih pesmi s potrebnimi navodili; prireditelja ju tudi živo posredujeja zborovodjem v pravilni izvedbi in preverita na- nastopajoči zbori enega koncertnega večera skupaj v dvorani in prihajajo na oder s svojih poslušalskih mst — seveda tako, da se prej pri-

Otroški zbor iz Moravce poje na drugem srečanju mladih pevcev

Tako srečanje pa mora biti do- bro pripravljeno in mora imeti trd- no vodstvo. Zavodu za prosvetno pedagoško službo Ljubljana I. po- meni zato ljubljansko srečanje mla- dih pevcev tudi oblika svetovalske službe za mladinsko zborovsko pe- tje v slovenski šoli, ki je, po dokaj- danjih izkušnjah sodeč, zelo učinko- vit. Sodelovanje pedagoške službe in proučevalne institucije, ki je v tem primeru glasbeni oddelk Pionirskega doma v Ljubljani, pa lahko ustvarja idealne pogoje za si- stematično in strokovno še bolj po- globljeno delo. To je bilo do sedaj v širokem strokovnem, pedagoškem in metodnem pripravljanju prire- ditve vse šolske leto, v kolektivnem (aktivni) in individualnem (svetova- lni) delu z glasbenimi učitelji in z njihovimi pevskimi zbori, v usmer- janju programskih politike in v kon- kretni pomoči z ustrezno literaturo, ki jo ob vsakem srečanju prinaša posebna notna zbirka. Potem pa se v oblikovanju in strokovnem voden- ju same prireditve. Razen tega je vse študijsko in proučevalno delo glasbenega oddelka Pionirskega do- ma namenjeno v prvi vrsti ljubljans- kemu srečanju mladih pevcev (vprašanje organizacije, idealne zvezi s tem ustvarjalnosti za mla- diške vokalne skupine v sodobnem duhu; proučevanje in iskanje vzor- cev sodobnih otroških in večglasnih mladinskih zborovskih pesmi s po- sebnim poudarkom na ljudski pe- smi; praktično delo njegovih lastnih glasbenih skupin, ki z njimi daje drugim spodbudo glede programa in izvedbe).

Vzgojni smotri srečanja mladih pevcev so vplivali tudi na obliko- vanje prireditve oziroma posameznih koncertnih večerov. Tako je za vsak nastopajoči zbor obveza ge- neralika (za mestne zborove v dopol- nskem, za izvenmestne tudi v po- polnem času do 16. ure); vsake- mu zboru je na voljo ena ura za vajo, strokovni svetovalec in kla- viraški spremljevalci. Koncertni večeri se začne ob 17. uri in trajajo po- lej odvisno od števila prijavljenih zborov; praksa je pokazala, da je dolga dolga koncerta, ko so mla-

ZALOŽBA MLADINSKA KNJIGA NA SLOVENSKEM ŽE DOLGO PRIČAKOVANA ZBIRKA ILUSTRIRANA ENCIKLOPEDIJA ŽIVALI

SESALCI — PTIČI — RIBE — PLAZILCI — DVOŽIVKE — ŽUŽELKE — NIŽJE ŽIVALI

7 knjig velikega formata
2000 fotografij
od teh 1000 barvnih
2000 strani besedila

... V knjigah te zbirke je dosežen vrhunec tega, kar je mogoče o živalih podat v knjižni obliki. Poglavitni poudarek je na slikovnem gradivu, ki je najmoderneje, saj sloni na barvni fotografiji. Le-to nudi veliko novega celo ožjim strokovnjakom. Z **ILUSTRIRANO ENCIKLOPEDIJO ŽIVALI** bo človek, ki se zanima za bogastvo, po- sebnosti in lepote živega sveta živalskega tipa, dobil najsoodobnejši prirodo- pisni živalstva, namenjen in dostopen najširšim krogom bralcev...

Akademik, prof. dr. JOVANA HADŽI
Iz predgovora k zbirki

Posamezne knjige v zbirki so napisali svetovno priznani strokovnjaki z raznih podro- čij znanosti o živalih.

V uredniškem odboru slovenske izdaje tega edinstvenega dela so dr. Marko Aljančič, prof. Zmago Bufon, dr. Matija Gogala, dr. Lili Istenič, dr. Janez Matjašič, dr. Anton Polenec, dr. Boris Sket, prof. Borut Zener in prof. Silvester Škerl, ki so hkrati tudi prevajalci posameznih knjig zbirke.

V **PREDNAROČILU** vam nudimo kompletno **ILUSTRIRANO ENCIKLOPEDIJO ŽI- VALI** (format 21,5 x 28 cm) za 700 N-din.

Ta znesek lahko odplačate v 20 rednih mesečnih obrokih po 35 N-din.

Prva knjiga zbirke izide septembra 1967.

Hkrati z zbirko sedmih knjig o živalih bo založba izdala tudi

izvirno delo uglednega znanstvenika, akademika, prof. dr. JOVANA HADŽIJA: **RAZVOJNE POTI ŽIVALSTVA**

Njegovo delo smiselno dopolnjuje izredno obsežno stvarno gradivo, kakršnega v sliki in besedi nudi bralcu naša zbirka.

Cena te knjige (več kot 300 strani v enakem formatu kot *Ilustrirana enciklopedija živali*) je v **prednaročilu** 40 N-din (2 mesečna obroka po 20 N-din).

Založba Mladinska knjiga poklanja prvemu naročniku kompletno zbirko zastoj. Enako presenečenje čaka tudi stotega, petstotega in tisočega naročnika.

Pohitite z naročilom. Naklada je omejena.

Naročilnico za **ILUSTRIRANO ENCIKLOPEDIJO ŽIVALI** boste prejeli na dom. Pošt- nina za odgovor je že plačana.

Na zbirko se lahko naročite tudi v vseh knjigarnah ali s priloženo naročilnico. **ZAHTEVAJTE V KNJIGARNAH BARVNE PROSPEKTE!**

NAROČILNICA PD

Priime in ime

Točen naslov

Poklic

Nepreklicno naročam

ILUSTRIRANO ENCIKLOPEDIJO ŽIVALI založbe Mladinska knjiga v 7 knjigah. Subskripcijsko ceno kompleta 700 N-din bom poravnal(a) — naenkrat — v 20 rednih mesečnih obrokih po 35 N-din.

Naročam tudi knjigo **RAZVOJNE POTI ŽIVALSTVA**, akademika dr. Jovana Hadžija. Subskripcijsko ceno 40 N-din bom poravnal(a) — naenkrat — v 2 obrokih po 20 N-din.

Obroke bom začel(a) nakazovati takoj po prejemu računa in polnočnic. Strinjam se s subskripcijskim pogojem, da bom prejel(a) posamezne knjige šele, ko bodo plačane. Neustrezno črtajte!

Datum

Podpis

ZALOŽBA MLADINSKA KNJIGA, TITOVA 3, LJUBLJANA

Mirjana Turel
Zavod za prosvetno
pedagoško službo
Ljubljana I.

SREČANJE

Maturantke IV. C letnika ljub- ljanskega učiteljskega š. l. 1951/52 bomo praznovali 15-letnico matura- re 27. 5. 1967 pri Urški na Privo- zu v Ljubljani. Prijave, prosimo, pošljite na naslov: Majda Knez, Ljubljana, Pavšičeva ul. 1. Pridite vse!

POPRAVEK

Pri objavi oglasa 140 let šole v Braniku (v 7. št. Prosvetnega delavca, 19. aprila) je bil pomoto- ma objavljen napačen datum, do katerega naj bi tovaršice in to- varšiji poslali svoje naslove. Pra- vilno: naslove je treba poslati šoli do 5. maja.

Bralce prosimo, da nam to oorošte.

